

Taloushallinnon opetussuunnitelman laatiminen Satakunnan Ammattikorkeakoululle

Jukka Mäkinen

Kehittämishanke
Maaliskuu 2013
Ammatillinen Opettajakoulutus
Tampereen ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	4
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHTIA JA TAVOITTEITA.....	6
3 TALOUSHALLINNON AMMATTIOPINTOJEN OPETUS- SUUNNITELMAN LAADINTA.....	12
3.1 Taloushallinnon tradenomien ammattiosaaminen.....	14
3.2 Tyypillisten taloushallinnon tradenomien ammatit ja ammattialat.....	15
3.2.1 Osakirjanpito tai sellaiseen rinnastettava osaprosessi.....	16
3.2.2 Tavoiteammatti valmistumisen jälkeen joko suoraan tai lähitulevaisuudessa	16
3.2.3 Tavoiteammatti tulevaisuudessa keskipitkällä tai pitkällä aikajänteellä ..	17
3.3 Ammattiosaamisen yhdistäminen ammattialoittain.....	18
3.4 Osaamisesta ja ammattialoista opintojaksoihin.....	18
3.5 Osaamistasojen määrittely.....	21
3.6 Opetussuunnitelma ja SoleOps-järjestelmä.....	23
4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	26
LÄHTEET.....	29
LIITE.....	30

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Jukka Mäkinen

Taloushallinnon opetussuunnitelman laatiminen Satakunnan Ammattikorkeakoululle

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 29 sivua + 17 liitesivua

Maaliskuu 2013

Satakunnan Ammattikorkeakoulussa aloitettiin vuonna 2011 uuden liiketalouden opetussuunnitelman tekeminen. Sen mukaisesti tulevat uudet, syksyllä 2013 liiketalouden opintonsa aloittavat opiskelijat suorittavat tradenomin tutkintonsa. Liiketalouden opetussuunnitelma sisältää myös taloushallinnon suuntautumisvaihtoehdon ammatilliset opinnot, joiden uusiminen oli tämän kehittämishankkeen aihe ja tavoite.

Opetussuunnitelman uudistamiseen vaikutti myös valtakunnallisesti korkeakoulu-uudistus rahoitusmallin muuttumiseen. Uudet vaatimukset huomioitiin taloushallinnon opetussuunnitelman kirjoittamisessa ammatillisten osaamistavoitteiden lisäksi. Kehittämishankkeen ammatilliset tavoitteet asetettiin ammattikorkeakoululain sekä työelämän ja taloushallinnon tyypillisten työtehtävien vaatimien osaamisten mukaisiksi. Myös opiskelijan ammatillista urasuunnittelua helpottava opetussuunnitelma tavoiteltiin, jolloin opiskelija voi rakentaa henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa tavoitteena valittu taloushallinnon ammatti. Opettajan näkökulmasta tavoiteltiin henkilökohtaisen kehittymisen mahdollistavaa opetussuunnitelmaa.

Arvioitaessa valmista taloushallinnon opetussuunnitelmaa, voidaan todeta työelämävaatimusten täyttyvän ja opintojen sisällön tuottavan tulevaisuuden asiantuntijoita erilaisiin taloushallinnon tehtäviin. Tätä tukee myös Satakunnan Ammattikorkeakoulun liiketalouden neuvottelukunnan puoltava lausunto. Myös rakenteelliset tavoitteet saavutettiin johdonmukaisuudessa ja opintojen sujuvan etenemisen tukemisessa. Rakenne muodostettiin asiakokonaisuuksista, mikä vähentää opintojen pirstaleisuutta. Opiskelijan valmistumiselle ei pitäisi opetussuunnitelman rakenteen perusteella syntyä esteitä. Selkeys helpottaa myös opiskelijan ohjausta. Voidaan siis todeta, että taloushallinnon opetussuunnitelma saavuttaa myös tehokkuutta tukevat tavoitteensa. Opettajien pedagogisille kokeiluille, kehittämiselle ja yhteistyölle jäi tilaa, koska opetussuunnitelmaa ei esimerkiksi sidottu mihinkään pedagogiseen menetelmään.

Liiketalouden uusi opetussuunnitelma, jonka osa taloushallintokin on, hyväksyttiin koulutustoimikunnassa toukokuussa 2012, jonka jälkeen tehtiin vielä kirjoitusasuun liittyviä tarkennuksia. Tämä opetussuunnitelma julkaistiin 27.2.2013.

1 JOHDANTO

Satakunnan Ammattikorkeakoulu uudisti yleisesti eri opetusalojensa opetussuunnitelmia vuosina 2011 - 2012. Yleinen tavoite oli, että nämä uudistetut opetussuunnitelmat tulisivat voimaan 2013 opiskelijoiden sisääntulosta alkaen. Poikkeuksena yleisestä tavoitteesta matkailun koulutusohjelma aloitti pilottikoulutuksena uuden opetussuunnitelman soveltamisen jo 2012 uusien opiskelijoiden sisäänotosta.

Opetushallituksen antama opetussuunnitelman perusteet on määräys, jolla koulutuksen järjestäjä eli tässä Satakunnan Ammattikorkeakoulu veloitetaan sisällyttämään opetussuunnitelmaan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Tämän määräyksen perustavoite on varmistaa koulutuksellisten perusoikeuksien, tasa-arvon, opetuksellisen yhtenäisyyden, laadun ja oikeusturvan toteutuminen. (Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet 2013)

Opetussuunnitelma on keskeinen suunnitelma ja linjaus siitä, millainen tradenomin tutkinto sisällöltään on mahdollista opiskella Satakunnan Ammattikorkeakoulussa yleisesti ja tämän kehittämishankkeen rajaukset huomioiden erityisesti taloushallinnon osalta. Opiskelijoiden lisäksi opetussuunnitelman on tarkoitus olla opettajan työkalu, joka ohjaa opintojaksojen keskeisen sisällön.

Tähän opetussuunnitelman uusimiseen liittyi kaksi merkittävää uudistusta verrattuna aikaisempiin opetussuunnitelmiin. Merkittävimpana muutoksena voidaan pitää kansallisen viitekehyksen mukaista osaamistasojen kuvaamista opintojaksoissa. Toisena arjen toimintaan vaikuttavana suhteellisen suurena muutoksena voidaan pitää teknistä ratkaisun muuttumista; opetussuunnitelma dokumentoidaan ainoastaan sähköiseen formaattiin SoleOps-järjestelmään. Tässä järjestelmässä opiskelijoille laaditaan HOPS:t eli henkilökohtaiset opintosuunnitelmat ja ne mm. myös ilmoittautuvat opintojaksototeutuksiin.

Tämän kehittämishankeraportin tavoitteena ei ole esitellä koko Satakunnan Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman kehittämisprosessia sisällön tai muiden sellaisten tekijöiden kautta. Kokonaisuutta kuvaten on ainoastaan tarkoitus avata kehittämishankkeeksi valitun taloushallinnon suuntautumisvaihtoehdon opetussuunnitelman laatimisprosessia, sisältöä sekä valmistumista. Muut tekijät on sisällytetty tähän raporttiin ainoastaan palvelemaan valittua tavoitetta.

Ajankohdallisesti mielenkiintoisen kehittämishankkeesta tekee sen, että samaan aikaan, kun opetussuunnitelmauudistus oli liikkeellä keskusteluja herättävine muutoksineen, taustalta keskiöön kohosivat myös valtakunnan tasolla korkeakoulu-uudistus ja sen mukanaan tuomat mahdolliset vaikutukset myös Satakunnan Ammattikorkeakoulun rahoitukseen ja sitä kautta toimintaan. Rahoitusmallin keskeisinä rahoitusta tuovina tekijöinä olivat heti alusta alkaen suoritettujen tutkintojen ja 55 opintopistettä vuodessa suorittaneiden opiskelijoiden määrä. Nämä ajatukset olivat selkeästi myös Liiketalouden ja kulttuurin toimialan johtoryhmän tekemien tulevan opetussuunnitelman rakennetta ja linjauksia koskeneiden päätösten takana.

Rahoitusmallin yksi ennakoedellytys oli myös koulutuksen ylläpito-organisaation muuttaminen osakeyhtiöksi. Tämä yhdistettynä rahoitusmallin muutoksesta aiheutuvaan rahoituksen kiristymiseen sekä sen mukanaan tuomat säästötarpeet mahdollisine, tulevine henkilöleikkauksineen vaikuttivat huomattavasti opetussuunnitelman sisällön kommentointiin ja laatimisen ympärillä käytyyn keskusteluun. Objektiivisuuteen pyrkivästä kommentoinnista siirryttiin monessa tilanteesta selvästi omien etujen ja ”omien” opintojaksojen puolustamiseen.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHTIA JA TAVOITTEITA

Satakunnan Ammattikorkeakoulun liiketalouden opintojen voimassaoleva opetussuunnitelma oli vanhenemassa ja sen perusteella viimeisinä tutkintonsa saavat syksyllä 2012 aloittaneet liiketalouden uudet opiskelijat. Perinteiseen tapaan opetussuunnitelma on laadittu oppilaitoksen eri opintojen suuntautumisvaihtoehdoissa koulutusohjelmavastaavien opettajien johdolla aineopettajista koostuvissa työryhmissä. Opettajat olivat aiemmin saaneet tehdä oman koulutusohjelmansa opetussuunnitelman hyvin itsenäisesti ilman, että koulutusjohtajat tai toimialan johto olisi osallistunut laadintaprosessiin sen kuluessa. Tämän vakiintuneen käytännön mukaisesti opetussuunnitelmatyöskentely olikin jo käynnistynyt koulutusohjelmissa taustahaastattelujen ja –materiaalin kokoamisella koulutusohjelmavastaavien johdolla.

Korkeakoulujen muuttuvassa toimintaympäristössä Liiketalouden ja kulttuurin toimialan johtoryhmä toimialajohtajan johdolla päätti ottaa käyttöön uuden lähestymistavan opetussuunnitelman laadinnassa. Päätöksen mukaisesti toimialajohtajan tehtäväksi tuli oman vastualueensa opetussuunnitelmatyöskentelyn koordinointi kokonaisuutena. Toimialajohtajan lisäksi työskentelyä ohjaamaan ja toimintaa koordinoimaan perustettiin ohjausryhmä, joka koostui toimialajohtaja Jari Iisakkalan lisäksi koulutusohjelmavastaava Jukka Rajalasta, koulutusjohtaja Harri Ketamosta ja Tki-johtaja Cimmo Nurmesta.

Liiketalouden ja kulttuurin toimialan johtoryhmä päätti myös jatkaa työryhmätyöskentelyyn perustuvaa opetussuunnitelman laadintaprosessia. Poikkeuksena aikaisempaan malliin johtoryhmä kuitenkin päätti itse muodostaa työryhmän jokaiselle toimialaan kuuluvalla suuntautumisvaihtoehdolle. Taloushallinnon opetussuunnitelman 2013 uudistamiseen Liiketoiminnan ja kulttuurin toimialan johtoryhmä kutsui marraskuun 2011 alusta Jukka Mäkisen, taloushallinnon työryhmän työskentelyn vetovastuuseen sekä työryhmän jäseniksi taloushallinnon lehtorit Marjatta Silventoisen Porin yksiköstä sekä Milka Vahtorannan Rauman yksiköstä. Lisäksi työskentelyssä käytettiin tarvittaessa eri aihealueiden, kuten esimerkiksi oikeustieteen, opettajia asiantuntijajäseninä.

Keskeisinä kriteereinä työryhmien muodostamisessa olivat työelämän tarpeiden tuntemus ja uudistushenkisyys. Näiden kriteerien katsottiin täyttyvän työryhmässä pitkän muualla kuin opetustehtävissä hankitun työkokemuksen, tuoreen opettajuuden sekä osittain myös opiskelijakokemuksen kautta, koska osa työryhmien jäseniä oli opiskellut tutkintoa joka SAMK:ssa tai muualla vielä tällä hetkellä voimassa olevan opetussuunnitelman aikana. Uusilla kirjoittajilla pyrittiin myös aiempaa enemmän keskustelun herättämiseen missä onnistuttiinkin. Ryhmätyöskentelyyn perustuva työskentely on ollut normaali menettelytapa, jota on käytetty myös muissa korkeakouluissa. Laurean opetussuunnitelmauudistuksessa työryhmiin on osallistunut niin opiskelijoiden kuin työelämänkin edustajia (Rantanen 2006, 36)

Uuden, vuonna 2013 käyttöön otettavan opetussuunnitelman työ oli alkanut taustamateriaalin keräämisellä vuoden 2011 aikana opettajatyöryhmissä kullakin suuntautumisalalla. Osa taloushallinnon opettajista oli tehnyt työelämätarpeista haastatteluja. Materiaali oli tallennettuna Satakunnan Ammattikorkeakoulun sähköiseen järjestelmään, Moodleen jatkotyöskentelyä varten. Taloushallinnon opetussuunnitelmatyöskentelyn taustamateriaali koostui muutamien keskeisten tradenomityöllistäjien, ProCountor-ketjuun kuuluvan Pretax Oy Porin tilitoimiston johtajan sekä Taloustuki Kuntapalvelut Oy:n edustajien haastatteluissa esittämistä osaamistarpeista. Työskentelyn tukemiseksi myös koulutusala ja talouselämää koskevien ammattilehtien seuranta tarjosi osin uusiakin näkökulmia aiheeseen.

Henkilökohtaisesta näkökulmasta osallistuminen uuden opetussuunnitelman kirjoittamiseen antoi kirjoittajalle erittäin hyvän tilaisuuden perehtyä koko tradenomitutkintoon ja sen rakenteisiin aiempaa tarkemmin. Toisaalta osallistuminen antoi mahdollisuuden hyödyntää laaja-alaisesti erilaisissa taloushallinnon tehtävissä saatua kokemusta ja myös tilaisuuden miettiä opettajuutta ja sitä, miten työelämän tarpeet ja opetus yhdistetään henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Työelämätarpeiden ja opetuksen yhdistämisen myös omassa opettajuudessa on jokaisen ammatillisen opettajan henkilökohtainen haaste jokapäiväisessä työskentelyssä. Ensimmäisenä askeleena oman työn ja siten myös opetussuunnitelman laadinnan tavoitteiden selkiyttämistä on ammattikorkeakoulun tehtävä. Tämä on yksiselitteisimmin määriteltä-

vissä Ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351, 1:4) perusteella, jonka mukaan tehtävä luonnehditaan seuraavasti.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista.

Käsitellessään opetussuunnitelman tekoprosessia, johtoryhmä päätti myös tulevan opetussuunnitelman pohjaksi tulevan yleisen opintorakenteen. Tämän päätöksen opetussuunnitelmat rakennetaan moduulipohjaisina, jotka voidaan edelleen jakaa opintojaksoihin. Opintojakson minimikooksi päätettiin viisi opintopistettä ja kaikkien opintomodulien tuli olla viidellä jaollisia. Tällaista opetussuunnitelman rakenteen perustumista moduuliajatteluun voidaan pitää jo hyvinkin vakiintuneena käytäntönä ammattikorkeakouluissa. Moduulimaisessa rakenteessa oppiminen jäsennetään itsenäisiksi ja tavoitteellisiksi osakokonaisuuksiksi. Keskeisenä lähtökohtana moduuleista ja opintojaksoista koostuvilla opetussuunnitelmilla on ollut opiskelijan kannalta mahdollisuus yksilöllisesti joustavien opetusohjelmien laatimiseen. Tällä on pyritty lisäämään akateemista vapautta joustavuudella ja muunneltavuudella, joilla on pyritty huomioimaan olosuhteiden ja yksilöllisten tarpeiden vaatimukset. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 109-110)

Liiketalouden johtoryhmän päätöksen mukaan eri opiskeluvaihtoehtoja on myös tarkoitus tarkastella putkimaisina malleina, joilla on yhteiset yleisopinnot. Yleisopintojen sisällöstä oli tehtynä päätöksen yhteydessä karkeat hahmotelmat, joten niiden osalta aineopintojen sisältöjä mietittäessä olisi tehtävä oletuksia asianmukaisen koulutuksen varmistamiseksi. Putkimaisen mallin tavoitteena oli varmistaa opiskelijoiden mahdollisimman nopea tutkinnon läpäisy ja valmistuminen sekä sen positiivinen vaikutus rahoitukseen.

Työryhmä suoritti annettujen linjausten perusteella taloushallinnon opetussuunnitelman ja opintojaksojen rakenteen sekä sisällön yleissuunnittelun yhdessä. Varsinainen opintojaksojen luonnosvaiheen kirjoittamisvastuu jaettiin työryhmän jäsenten kesken kunkin osaamisen ja mielenkiinnon mukaan. Lisäksi jokaiselle määriteltiin luonnosteltavaksi joku sellainen opintojakso, jossa kirjoittajan oli pakko poistua omalta ammatilliselta mukavuusalueeltaan. Luonnosvaiheen jälkeen opintojaksojen sisältöjä synkronoitiin sekä ulkoasultaan että sisällöltään muiden opintojaksojen kanssa koko työryhmän voimin. Erilaajuisten kommenttikierrosten ja ryhmätyöskentelyn välillä kukin työsti vastuulleen annettuja opintojaksoja. Joiltakin osilta opintojaksojen kirjoittamisvastuita muutettiin työskentelyn kuluessa.

Luonnollisesti työryhmän ja kollegojen erilaisissa taloushallinnon osaamisalueeseen sisältyvissä työtehtävissä hankittu käytännön kokemus ja näkemys olivat työskentelyn keskiössä kokonaisuutta tarkasteltaessa. Taustoista ja tarpeista käytiin lukuisia keskusteluja työryhmän ulkopuolella olevien kanssa pyrittäessä hakemaan mahdollisimman laaja näkemys asiaan sekä aikaisempien opetussuunnitelmien vahvuuksiin ja heikkouksiin.

Opetussuunnitelmatyöskentelyn edetessä havaittiin, että nämä asetetut rajaukset toivat yleisestä, rakenteellisesta selkeydestään huolimatta muutamiin opintojaksoihin sisäänrakennettuja ongelmia. Koska opiskelijan katsottiin tarvitsevan tulevan ammattitaitonsa pohjaksi monenlaista osaamista, asetetut rajoitteet pakottivat yhdistämään muutamissa tapauksissa yhden opintojakson sisään sellaisia asiakokonaisuuksia, joiden keskinäinen yhteys ei ole kaikilta osiltaan täysin looginen. Vaikka putkimaisessa mallissa on kyse ennemminkin opintojen ohjauksesta ja järjestämisestä kuin opetussuunnitelmasta, puhdas putkimainen malli kohtasi huomattavaa yleistä arvostelua. Tavoiteltujen hyötyjen sijaan nähtiin keskeisten avoimien kysymysten aiheuttamien riskien vaikutus liian merkittäväksi.

Moduuli- ja opintojaksorakenteeseen perustuvan opetussuunnitelman katsotaan ainakin teoriassa tukevan laaja-alaisen ammatinhallinnan, lisääntyvän työtekijöiden omaaloitteisuuden ja luovuuden saavuttamista. Taloushallinnon opetussuunnitelman ympärillä käydyissä keskustelussa kuitenkin usein unohtui rakenteeseen sisältyvä merkittävä riski kokonaisuuden hämärtymisestä ja osaoptimoinnista, jos opintojaksot ovat toisistaan liian irrallisia. Riskin eliminointi tai pienentäminen on mahdollista, mutta edellyt-

tää kokonaisuuden riittävää analysointia ja eri opintojaksojen sisältöjen kytkemistä tiiviisti yhteen.. Riskiä saattaa korostaa myös se, että opiskelijan vastuulle jää puutteellisen informaation ja epäselvän tavoitteen takia liian suuri osa tutkintokokonaisuuden rakentamisesta ja opiskelu muuttuu kärjistetyksi lähinnä opintopisteiden keräämiseksi. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 110)

Alkuvaiheessa avoimena olleet kysymykset: miten opintojen laaja-alaisuus ja jo tällaiselle rakenteelle tyypillinen jo mainittu valinnaisuus sekä esimerkiksi mahdollisuus vaihtaa ”virhevalinnan” jälkeen toiseen suuntautumisvaihtoehtoon, vaikuttivat työskentelyyn merkittävästi. Luonnollisesti myös normaalilla muutosvastarinnalla oli osansa keskustelussa. Nämä asiat tulivat selkeästi esiin sekä opetussuunnitelmarakenteen että opintojaksotekstien kirjallisilla kommentointikierroksilla, joilla osa kommentoi menetteilyä, osa kritisoi rakenteita ja osa toi esiin asioita rakentavassa hengessä yksityiskohtaisestikin. Yleinen muutoksen vaikutus ja halu osallistua loisti hämmästyttävän selvästi läpi kommentoinnista. Huomattava osa kommentoinnista kohdistui siihen, mitä asioita pitää sisällyttää kaikille tradenomiopiskelijoille pakollisiin yhteisiin opintoihin ja mitä suuntautumisvaihtoehtojen mukaisiin ammattiopintoihin. Valtaosa taloushallinnon opetussuunnitelmaan kohdistuneita kommentteja oli rakentavia ja vaihtoehtoisia näkökulmia tarjoavia.

Koska ongelma ei niinkään ollut opetussuunnitelmassa, vaan opintojen ohjaustarpeessa, päätettiin opintojen valintamahdollisuuksia lisätä, mikä valitussa moduuli- ja opintojaksoperusteisessa opetussuunnitelmassa ei aiheuttanut teknisiä muutoksia. Tässä tapauksessa tuli jo kirjoittamisvaiheessa selvästi esiin moduuleihin ja opintojaksoihin perustuvan opetussuunnitelman etu eli sen uusiutumismahdollisuus, jossa yksittäisen opintojakson tai koko moduulin sisältöä voidaan muuttaa ilman, että koko opetussuunnitelmaa muutettaisiin. Tällainen rakenteeseen sisällytetty uudistamismahdollisuus antaa myös opettajille mahdollisuuden kehittää omaa opettajuuttaan kokeilemalla ja vertailemalla esimerkiksi uusia opetusmenetelmiä eri opintojaksojen välillä. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 110)

Muuttuneen linjauksen myötä ammattiopinnot jaettiin varsinaisiin ammattiopintoihin ja valinnaisiin ammattiopintoihin. Perusrakenne säilytettiin entisellään, mutta jokaisesta suuntautumisvaihtoehdosta eriytettiin ensisijaiset valinnaiset ammattiopinnot. Nämä

ensisijaiset valinnaiset ammattiopinnot; yhteensä 30 opintopistettä; mahdollistavat opiskelijan kehittymisen tutkinnossaan kohti erikoistunutta, syventävää asiantuntijuutta valitsemassaan suuntautumisvaihtoehdossa, koska ne sisältävät haastavimmat ja syvällisimmät asiakokonaisuudet. Mikäli opiskelija haluaa syvällisen asiantuntijuuden sijaan rakentaa tutkinnostaan laaja-alaisemman, mahdollistettiin se edellä mainituilla valinnaisilla ammattiopinnoilla. Opiskelijalla on toissijainen mahdollisuus valita valinnaisina ammattiopintoina 30 opintopistettä muiden suuntautumisvaihtoehtojen varsinaisista ammattiopinnoista.

Tämä linjatarkennus mahdollistaa tarvittaessa joustavasti opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman muuttamisen myös valitun suuntautumisen osalta. Opiskelija voi sisällyttää tällöin toisessa suuntautumisessa suorittamansa opintojaksot valinnaisina ammattiopintoina tutkintoonsa.

Kehittämishankkeena laadittavan opetussuunnitelman keskeisiksi tavoitteiksi kirkastuivat työn kuluessa seuraavat vaatimukset.

- Ammattikorkeakoululain (9.5.2003/351 1:4) opinnoille asettamien vaatimusten täyttäminen taloushallinnon opetussuunnitelmassa erityisesti työelämän vaatimusten osalta.
- Luoda asetettujen, aiempaa tiukempien reunaehtojen puitteissa toimiva taloushallinnon opetussuunnitelma, jossa on saavutettu tasapaino rakenteellisten ja taloudellisten mahdollisuuksien, tavoitteiden sekä riskien välillä.
- Luoda opetussuunnitelma, jonka perusteella opiskelijan on aikaisempaa helpompi määritellä ja asettaa itselleen tavoitteeksi käytännön taloushallinnon tehtävistä ammatti ja rakentaa tähän tavoitteeseen johtava henkilökohtainen opintosuunnitelma.
- Luoda opetussuunnitelma, joka mahdollistaa opettajalle kehittyä ja uudistua erilaiset oppimisenäkemykset huomioiden erilaisia opetusmenetelmiä käyttäen.

3 TALOUSHALLINNON AMMATTIOPINTOJEN OPETUSSUUNNITELMAN LAADINTA

Toimintansa aluksi marraskuussa 2011 työryhmä mietti, miten taloushallintoon liittyviä asioita opitaan, ja myös miten kuvata alan osaamista ja ammattitaitoa. Ammattikorkeakoulutuksen ytimessä katsottiin olevan ammatti ja ammattitaito. Näitä työelämän lähtökohkia ja vaatimuksia voidaan kuvata myös ilmauksella taito-oppi, joka sisältää kyvyn ymmärtää ja soveltaa teoriaa eli tieto-oppia. (Volanen 2003, 36)

Verrattaessa näitä kahta lähestymistapaa, taito-oppia ja tieto-oppia, voidaan todeta niiden intressien eriävän toisistaan. Tieto-opin hallitseva eli tietäjä vastaa kysymykseen ”Kuinka asiat ovat?” usein yleispätevästi eli siten, että vastaus on riippumaton ajasta, paikasta ja vastaajasta. Taito-opin hallitseva eli taitaja miettii asiaa konkreettisemmin ja joutuu ”Kuinka asiat ovat?” -kysymyksen lisäksi esittämään kysymykset ”Kuinka ne olisivat, jos ne olisivat hyvin?” ja ”Miten saavutetaan tuo hyvä tilanne?”. Taito kiinnittyy aikaan ja paikkaan, tilanteeseen ja tekijään. Eli tuo työelämän haluama asiantuntija on taitaja, joka käyttää taitojaan määritetyn tilanteen tai tehtävän ratkaisemiseksi. (Volanen 2003, 36)

Miten sitten opiskelija oppii taitajaksi. Kun mietitään erilaisia näkökulmia oppimiseen taloushallinnon kannalta, voidaan ne kiteyttää esimerkiksi kolmeen eri vaiheeseen tai näkökulmaan. (Kähkönen 2009, 30-31)

1. Tiedonhankinta, jossa korostuvat tiedon hankinta, muistamisen ja tietojen omaksumisen taidot sekä loogiset päättelytaidot. Opetus ja ohjaus ovat pääasiassa strukturoidun tiedon jakamista, tietojen välittämistä ja selventämistä. Oppimisen muodot, jotka korostavat oppijan omaa aktiivisuutta jonkin valmiiksi annetun tiedon omaksumisessa, kuuluvat tiedonhankinnan näkökulmaan.
2. Osallistuminen ja yhteisöön liittyminen sosiaalistumisen prosessina, jossa omakсутaan yhteisön käytäntöjä, tietoja ja arvoja. Tässä näkökulmassa opetus- ja ohjaustoiminnassa korostuu vuorovaikutuksen sekä dialogin synnyttäminen ja ylläpitäminen, jossa opettajan tehtävänä on toimia ohjaajana ja työn organisoijana sekä luotava sellainen ilmapiiri, joka rohkaisee opiskelijoita yhdessä oppimiseen ja yhteisölliseen tiedonrakentamiseen. Tämä lähestyy oppipoikamaista oppimis-

ta, jossa osallistumalla kasvetaan kohti asiantuntijuutta mestarin opastuksella. Lähestymistapana tämä sopii taloushallintoon, jossa usein on tyypillistä työkennellä kokeneemman kollegan kanssa uusissa työtehtävissä. Tätä vaihetta voidaan tarkastella sinä vaiheena, jolloin opiskelija on valinnut tradenomiopinnois- saan suuntautumisekseen taloushallinnon.

3. Tiedonluominen, jossa oppiminen nähdään sekä yksilöllisenä että yhteisöllisenä tiedon luomisen ja asiantuntijuuteen kasvun prosessina, jossa tavoitteena on kehittää opiskelijoiden ymmärrystä ja suhdetta tietoon. Tässä näkökulmassa opitaan myös asiantuntijamaista työskentelytapaa, jossa rakennetaan uutta tietämystä ja ideoita mahdollisimman todellisessa oppimisympäristössä, jossa opettaja asiantuntijana tukee opiskelijoiden tiedon rakentamista ja opittavien asioiden soveltamista käytäntöön ja ongelmien ratkaisuun. Tätä voidaan tarkastella suoraan taloushallinnon syventävien ammattiopintojen ja opinnäytetyön kautta, joissa opiskelija syventää kaiken aiemmin oppimansa perusteella asiantuntijuuttaan ja samaistuu valitsemallaan uralla toimiviin asiantuntijoihin entistä vahvemmin ja on valmis siirtymään työelämään valmistuneena.

Näiden oppimisenäkökulmien kautta etenee myös taloushallinnon opetussuunnitelman rakenne. Aluksi opiskelijat perehtyvät toimintaympäristöön ja heidät ohjataan uuden tiedon ja näkökulmien pariin, koska useimmat opiskelijat eivät esimerkiksi lukiosta tul- leina ole tutustuneet taloushallintoon. Kun osaaminen ja tiedon määrä kasvaa, alkaa soveltaminen, jolloin yhteisöllisesti ja dialogin kautta asioita kytetään toisiinsa ja pa- rannetaan kokonaiskuvan ymmärtämistä eli opintojen edetessä siirrytään seuraavaan näkökulmaan. Kun opiskelijalle kirkastuu taloushallinnon alalta tavoite tulevaksi amma- tiksi, siirtyy hän samalla myös kolmanteen oppimisen näkökulmaan eli kasvaa edellä kuvatun kaltaisesti kohti taitajaa eli opinnot ovat antaneet hänelle edellytykset ja val- miudet kasvaa työelämän tavoittelemaksi asiantuntijaksi.

Osaaminen ja ammattitaito, joka opiskelijalla on mahdollista saavuttaa valitessaan ja suorittaessaan taloushallinnon tradenomin koulutuksen Satakunnan Ammattikorkeakou- lussa kuvattiin seuraavasti; opiskelija:

- pystyy työskentelemään alalle tyypillisissä työtehtävissä, myös monikulttuurisessa ja – kielisessä ympäristössä;

- pystyy koulutuksensa perusteella ymmärtämään työtehtävänsä yhteydet ja merkityksen koko yrityksen kannalta sekä myös suhteessa yrityksen toimintaympäristöön;
- pystyy omaksumaan työtehtäviensä edellyttämiä uusia asioita ja kehittämään omaa työtehtäväänsä sekä yrityksen prosesseja;
- omaa valmiudet kehittyä valitsemallaan työuralla asiantuntija- tai esimiestehtäviin.
- suhtautuu työtehtäviinsä yrittäjähenkisesti ja omaa tarvittavat perusvalmiudet oman yritystoiminnan aloittamiseen ja sen toiminnan johtamiseen menestyksellä.

Opetussuunnitelman rakenteen osalta työryhmä asetti itselleen tavoitteeksi, että tutkintorakenteen tulee olla loogisesti etenevä, jotta opiskelijoiden on mahdollista suunnitella omat opintonsa.

3.1 Taloushallinnon tradenomien ammattiosaaminen

Taloushallintoon erikoistuvan tulevan tradenomin ammattiosaaminen kartoitettiin ideariihityöskentelyllä. Työryhmän jokainen jäsen listasi keltaisille liimalapuille erilaisia ammattiosaamisia, yhden kullekin. Ne saattoivat kertoa asiasisältöön liittyvästä osaamisesta, lainsäädännön vaatimuksista, työkaluosaamisesta, kieliosaamisesta tai esimerkiksi palveluyrittämisestä ja myynnistä.

Ensimmäinen ideointikierroksen jälkeen kaikki liimalaput kiinnitettiin työskentelytilan taululle. Ideoiden yleistarkastelun jälkeen suoritettiin ideoiden karkea ryhmittely omiksi kokonaisuuksikseen. Ryhmittelyn ja ideoiden läpikäynnin jälkeen suoritettiin toinen, täydentävä ideointikierros. Tämän tarkoitus oli tarkastella ensimmäisen kierroksen jälkeen syntyneitä asiakokonaisuuksia ja varmistaa, että kaikki osaaminen oli saatu mukaan.

Täydentävän ideointikierroksen jälkeen syntyneet osaamiskokonaisuudet analysoitiin ja esitettyjen asioiden dokumentointia selvennettiin ja täydennettiin. Tällä pyrittiin varmis-

tamaan tulevan työskentelyn sujuminen, kun kaikki työryhmän jäsenet ymmärtävät asiat samalla tavalla.

Osa osaamisista katsottiin sellaisiksi, että niitä tulee edellyttää kaikilta taloushallintoon erikoistuvilta tradenomiopiskelijoilta. Nämä nimettiin yhteisiksi osaamisiksi, kuten esimerkiksi yhtiölainsäädäntö, liiketoimintasuunnitelma, englanti, työohjeiden tekeminen sekä esimies- ja alaistaidot.

3.2 Tyypillisten taloushallinnon tradenomien ammatit ja ammattialat

Taloushallinnossa työskentelevien tradenomien tyypillisimmät ammatit ja ammattialat kerättiin ammattiosaamiseen tapaan ideariihityöskentelyllä. Ammattia tarkasteltiin tässä kohdassa laajasti käsittäen myös työllistävät ammattialat. Ideariihimenettelyä muutettiin niin, että taululle piirrettiin valmiiksi sarakkeet, joista kukin nimettiin yhdeksi ammattikokonaisuudeksi.

Tyypillisimmiksi ammateiksi ja ammattialueiksi valittiin seuraavat:

- Reskontranhoito, laskutus, maksuliikenne ja kassanhoito, perintä ja luotonvalvonta
- Pääkirjanpitäjä, kirjanpitäjä (yritys ja tilitoimisto)
- Business Controller, kustannuslaskija
- Palkanlaskija
- Toimihenkilö: pankit, rahoituslaitokset ja vakuutusyhtiöt
- Tilintarkastaja, sisäinen tarkastaja, HTM-tilintarkastaja
- Taloushallinnon asiantuntijatehtävät
- Taloushallinnon esimiestehtävät

Mainitut ammatit ja tehtävät voidaan luokitella tehtävän luonteen perusteella erilaisiin ryhmiin. Luokittelussa tulee tarkastella tehtäviä useammasta eri näkökulmasta eli taloushallinnon prosessien, tehtävän luonteen, sisällön ja vastuullisuuden sekä urasuunnittelun näkökulmasta. Edellä mainitun tarkastelun perusteella taloushallinnon tradenomin tyypillisimmät ammatit voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan seuraavasti:

1. Osakirjanpito tai sellaiseen rinnastettava osaprosessi
2. Tavoiteammatti valmistumisen jälkeen joko suoraan tai lähitulevaisuudessa
3. Tavoiteammatti tulevaisuudessa keskipitkällä tai pitkällä aikajänteellä

Nämä erilaiset taloushallinnon ammattilaisten tehtävät ja erityisesti niiden luokittelu ovat keskeisessä roolissa mietittäessä opetus suunnitelman rakennetta. Tämä tukee myös opiskelijan omien opintojensa suunnittelua ja viime kädessä myös työllistymistä. Rakenteeseen palataan myöhemmin.

3.2.1 Osakirjanpito tai sellaiseen rinnastettava osaprosessi

Yleensä ura taloushallinnossa alkaa taloushallinnon osaprosesseihin tai osakirjanpitojen hoitoon liittyvissä tehtävissä. Työskentely voi alkaa tällaisissa tehtävissä jo harjoittelussa, kesätöissä tai heti ensimmäisinä tehtävinä valmistumisen jälkeen. Tällaisia tehtäviä ovat reskontranhoito, laskutus, maksuliikenne ja kassanhoito sekä perintä ja luotonvalvonta.

Nämä tehtävät ovat usein tyypillisiä sisääntulotehtäviä alalle, koska työvoiman tarve on näillä vastuualueilla taloushallinnossa keskimääräistä selvästi suurempi. Tämä työvoiman tarve aiheutuu siitä, että näissä osaprosesseissa on yrityksissä hyvin merkittävä määrä erilaisia liikekirjanpidon tapahtumia, jotka jakautuvat tasaisesti normaalissa liiketoiminnassa kuukauden aikana. Vaikka näiden tehtävien kautta alalle usein tullaankin, tarvitaan näissä tehtävissä aina kokeneempia tekijöitä, joiden tuella ja valvonnassa nuoret uraansa aloittavat. Nämäkin tehtävät voivat muodostaa monen taloushallinnon ammattilaisen keskeisimmän vastuualueen koko heidän työuransa ajan.

3.2.2 Tavoiteammatti valmistumisen jälkeen joko suoraan tai lähitulevaisuudessa

Näissä tehtävissä edellisen luokan (osakirjanpito tai sellaiseen rinnastettava osaprosessi) toiminnan ja tehtävien ymmärtäminen ja riittävä osaaminen on perusedellytys. Eri taloushallinnon osaprosesseista ja osakirjanpitojen kokemukset katsotaan myös eduksi, mikä

mahdollistaa sujuvan siirtymisen uralla eteenpäin opintojen jälkeen hakeuduttaessa tavoiteammattiin tai pyrittäessä kohti sitä.

Nämä tavoiteammatit eroavat sisällöltään ja vaadittavan osaamisen painopistealuiltaan toisistaan jo huomattavasti. Näiden ammattien sisältö vaihtelee myös merkittävästi ja tehtävän sisältöön vaikuttaa edellistä tehtäväluokkaa enemmän jo työnantajayrityksen koko, toimiala ja markkina-alue. Tällaisina tavoiteammatteina voidaan pitää kirjanpitäjää tai pääkirjanpitäjää, business controlleria tai kustannuslaskijaa, toimihenkilöä pankissa tai vakuutusyhtiössä sekä tilintarkastajaa ja sisäistä tarkastajaa. Yhteisenä näille tavoiteammateille on, että yleensä nämä ovat tehtäviä, joissa tehtävään sisältynyt vastuu on kasvanut yleensä edelliseen luokkaan verrattuna. Merkittävä osa valmistuneista taloushallinnon tradenomeista työskentelee näissä taloushallinnon ammattitehtävissä merkittävän osan työuraansa.

3.2.3 Tavoiteammatti tulevaisuudessa keskipitkällä tai pitkällä aikajänteellä

Tämän kolmannen ja viimeisen ryhmän tehtävät ovat sellaisia, että niissä menestyksekkäästi toimiakseen pitää osata ja ymmärtää kahden edellisen ryhmän tehtävät. Tällaisia tehtäviä ovat erilaiset taloushallinnon asiantuntijatehtävät. Niihin uralla etenemisessä on hyötyä aikaisemmissa ryhmissä hankitusta käytännön kokemuksesta. Tässä ryhmässä tehtäviä ei katsota työnimikkeen vaan todellisen osaamisen näkökulmasta eli koulutus luo edellytyksiä tällaisissa tehtävissä työskentelemiselle, mutta ei mahdollista suoraan opiskelun jälkeen niihin siirtymistä.

Toisena tämän ryhmän tavoitetehtävinä voidaan pitää erilaisia taloushallinnon esimies- ja johtotehtäviä, joihin koulutuksen on tarkoitus antaa perusedellytyksiä. Näihin tehtäviin etenemisessä ja toimimisessa vaikuttavat vielä asiantuntijatehtäviäkin enemmän myös henkilökohtaiset ominaisuudet sekä suoriutuminen aikaisemmissa työtehtävissä. Yhdistävänä tekijänä näissä kolmannen ryhmän tavoiteammateissa voidaan pitää sitä, että vain osa taloushallinnon tradenomeista toimii näissä tehtävissä jossain vaiheessa työuraansa.

Eritellyistä tavoiteammateista vaatimuksiltaan erityisimpänä voidaan pitää HTM-tilintarkastajaa (kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja). Auktorisoinnin edellytyksenä on suoritettu, erityinen HTM-tutkinto. Lisäksi tällaiselta henkilöltä edellytetään tilintarkastuslaissa säädettyjen koulutusta ja käytännön kokemusta koskevien vaatimusten täyttämistä. Sisällöltään sopiva tradenomin tutkinto täyttää asetetut vaatimukset.

3.3 Ammattiosaamisen yhdistäminen ammattialoittain

Edellä olevissa kappaleissa kuvattiin, kuinka tunnistettiin taloushallinnon tradenomin tyypillinen ammattiosaaminen ja heille tyypilliset ammatit ja ammattialat. Kun kappaleessa 3.3.2 kuvatulla tavalla ammatit ja ammattialat oli kuvattu sarakkeittain, liitettiin ryhmätyönä liimalapuille kuvatut ammattiosaamiset ammattialoihin.

Ammattialoilla kohdistamisessa käytettiin periaatteena sitä, että mikäli tehtävät ovat peräkkäisiä, kohdistamisessa pitää miettiä kyseisen osaamisen suhdetta kokonaisuuteen eli onko kyseessä yleinen ammattiopinto, vai syventävä ammattiopinto. Samaa osaamista kohdistettiin myös useampiin ammattialoihin. Tällöin päällekkäisyyksien välttämiseksi tuli osaamisiin kytkeä lisätietoja eri näkökulmista tai asioista.

Yleisimmin kuitenkin osaaminen oli kytkettävissä selvästi yhteen ammattialaan, vaikka kyseistä osaamista jossain määrin tarvittaisiin muissakin tehtävissä. Näiden syy-yhteyksien tunnistamisen myötä alkoi siirtyminen kohti opintojaksorakennetta ja taloushallinnon suuntutumisvaihtoehdon koko opetussuunnitelmarakennettakin. Taloushallinnolle on tyypillistä, että osaaminen rakentuu aiemmin opitun päälle, jo opittua laajentaen tai syventäen.

3.4 Osaamisesta ja ammattialoista opintojaksoihin

Kun eri ammattiosaamiset oli yleisellä tasolla yhdistetty ammattialoihin, oli mahdollisuus aloittaa itsenäisten kokonaisuuksien hahmottaminen. Tämän helpottamiseksi taululle hahmoteltu sarakerakenne osaamisineen siirrettiin Excel-taulukkopohjaan, jossa tietojen ja niiden järjestyksen muokkaaminen on helppoa.

Rakenteen laatiminen perustui oppimis- ja urapolkuajatuksen. Sen mukaan tavoitteellisesti taloushallinnon perustana olevasta yleistiedosta yhä syvemmälle ammattiasioihin edeten saavutetaan lopulta tavoiteltu pätevyys.

Keskeistä rakenteen valmistelussa oli synkronoida opiskeltavat asiat kronologiseen järjestykseen suhteessa toisiinsa. Kronologinen järjestys tässä tarkoittaa opintojen sijoitumista tutkinnon suorittamisaikaan. Tällä taloushallinnon sisäisellä synkronoinnilla mahdollistetaan rinnakkain etenevät, sisällöltään tarjonnan kannalta toisiaan tukevat polut. Samalla opiskelijalla on aiempaa helpompaa nähdä todennäköiset tavoiteammattimahdollisuudet riittävän ajoissa ja laajoina sekä siten työllistymistä tukevina, mikä siten lisää opiskelijan motivaatiota.

Kun yksittäiset osaamiset järjestettiin aikajanelle eri ammattialoille johtavia urapolkuja kuvaavina sarakkeina, oli riveittäin mahdollista tarkastella matriisinomaisesti vaadittavien osaamisten ajallista suhdetta ammattialojen välillä. Osaamisvaatimusten sijaintia matriisissa vertailemalla oli mahdollista rakentaa asia- ja asiakokonaisuusjärjestys koko taloushallinnon ammattiopintojen kenttään. Koska taloushallinnon tradenomien perusammattiosaaminen koostuu kaikissa ammattipoluissa samoista elementeistä, rakenne syntyi melko kivuttomasti.

Haastavinta rakenteen laatimisessa oli se, että osaa asioista siirreltiin useitakin kertoja edestakaisin kaikille pakollisten perusopintojen ja taloushallinnon ammattiopintojen välillä. Työskentelyn edetessä asiakokonaisuuksista rakentuivat moduulit. Tämä rakenne oli samalla myös koordinoitiryhmälle 1.12.2011 mennessä toimitettu karkea kuvaus taloushallinnon ammattiopinnoista.

Opintojen rakenteessa ja etenemisessä on hyvä huomata, että tyypillisimpiin taloushallinnon tradenomien työmarkkinoille sisääntuloammattiteihin, kuten esimerkiksi reskontrahoitaja tai palkanlaskija annetaan valmiudet jo opintojen puolella välissä perusopinnot. Tällä pyritään mahdollistamaan se, että todellista työssäoppimista olisi mahdollista tapahtua ammatillisesti jo opintoihin sisältyvän pakollisen harjoittelun ja mahdollisten kesätöiden aikana. Tämä luo myös hyvän pohjan taloushallinnon seuraavien prosessien sekä asioiden laajempaan ja syvällisempään oppimiseen opintojen etenemisen myötä.

Ammattiopintojen rakenteessa piti huomioida, että HTM-tilintarkastajan pätevyyden hankkimisen edellyttämät tutkintoedellytykset on säädetty lailla. Opetussuunnitelman laadinnassa on huomioitu nämä vaatimukset, joista osa sisältyy yhteisiin perusopintoihin, mutta valtaosa taloushallinnon ammattiopintoihin. Koska HTM-tilintarkastajia ei Satakunnan alueen lähinnä pk-yritysten muodostaman tilintarkastuksen markkinakysynnän tyydyttämiseksi tarvita vuosittain kovinkaan suurta määrää, on sisällöltään vaativimmat HTM-tavoitteeseen valmistavista opinnoista määritelty opetussuunnitelmassa valinnaisiksi ammattiopinnoiksi.

Kolmannen tavoiteammatteja tai ammattialoja kuvaavan ryhmän tehtävien vaikutukset huomioitiin rakentamalla näihinkin tavoiteammatteihin johtavat oppimis- ja urapolut opetussuunnitelmaan. Osa näihin tavoiteammatteihin valmistavista opinnoista sisältyy taloushallinnon valinnaisiin ammattiopintoihin. Osa esimerkiksi esimiestyöhön valmistavista opintojaksoista on valittavissa vapaavalintaisista ammattiopinnoista, joista voivat valita myös muiden suuntautumisvaihtoehtojen tradenomiopiskelijat.

Määriteltäessä opintojaksojen sisältöä reunaehtona oli, että opintojakso tulisi olla joko 5 opintopistettä tai 10 opintopistettä. Kartoittamiemme asiakokonaisuuksien perusteella päätimme pyrkiä ensisijaisesti laatimaan 5 opintopisteen suuruisia opintojaksoja. Samalla tämä pienempi opintojakson suuruus edesauttaa opiskelijoille opintopisteiden kertymistä, koska pienempi koko sisältää vähemmän opintosuorituksia, jotka voisivat jäädä roikkumaan. Tämän mahdollisimman selkeän, konkreettisen ja työelämälähtöisen rakenteen toivotaan mahdollistavan ja motivoivan opiskelijan tehokkaaseen opiskeluun, mutta mahdollistaa toisaalta myös mahdollisimman kustannustehokkaan opetuksen tuottamisen.

Ammattiopintojen opintojaksot rakennettiin asiakokonaisuuksina opintojen pirstaloitumista välttämällä. Opintojaksojen osalta tavoiteltiin työelämän vaatimuksia tietyn tehtävän tai ammatin näkökulmasta tarkasteltavia opintokokonaisuuksia, joissa useimmissa on mahdollisuus tehdä yhteistyötä eri ammattiaineiden opettajien välillä. Tällaisiin kokonaisuuksiin myös todellisen työelämäyhteistyön ja vierailujen sisällyttäminen onnistuu sujuvasti. Asiakokonaisuuteen perustuva opintojakso muodostuu luonnostaan selkeäksi ilman keinotekoisia rajoituksia.

Luonnollisesti myös rajauksia tarvittiin. Osassa opintojaksoissa yksittäiset asiakokonaisuudet eivät välttämättä täyttäneet 5 opintopistettä tai ei katsottu tarpeelliseksi tai mahdolliseksi käyttää koko opintojaksoa tähän aineeseen, jotta kaikki tarpeellinen osaaminen saadaan mahtumaan tutkintoon. Esimerkkinä voidaan sanoa mm. työoikeus tai luonnollisen henkilön verotus, joille ei yksinään voitu molemmille antaa 5 opintopistettä. Nyt ne jouduttiin tiivistämään palkanlaskennan kanssa yhdeksi kokonaisuudeksi LT131505 Työoikeus, palkanlaskenta ja luonnollisen henkilön verotus, 5.0 op, koska seuraava mahdollisuus, 10 op, olisi ollut liian suuri.

Taloushallinnon keskeisissä asioissa kokonaisuus kattaa useamman opintojakson edeten asioissa eteenpäin ammattitaitoa syventäen ja laajentaen. Tällaisista ammattitaitoa syventävistä ja laajentavista, yli opintojaksorajojen ylävistä asiakokonaisuuksista on esimerkkinä johdon laskentatoimi, joka muodostaa ”punaisen langan” läpi seuraavien opintojaksojen: LT131501 Kustannuslaskenta ja rahan riittävyys, 5.0 op, LT131701 Kustannuksista hinnoitteluun, 5.0 op, LT131702 Talouden suunnittelu, 5.0 op sekä LT131901 Tilinpäätösanalyysi ja talousraportointi, 5.0 op.

Taloushallinto muodostaa liike suuntautumisvaihtoehdon, joissa kussakin ammattiin tähtääviä opintoja nimitetään joko vaihtoehtoisiksi ammattiopinnoiksi tai vaihtoehtoisiksi täydentäviksi ammattiopinnoiksi. Vaihtoehtoiset täydentävät ammattiopinnot edustavat ammatillisesti syvintä osaamista. Tässä kehittämishankkeessa kaikista taloushallinnon opinnoista käytetään selkeyden vuoksi nimitystä ammattiopinnot.

Kokonaisuuden seuranta ja analysointi oli erittäin tärkeää osa koko työskentelyä. Näin varmistettiin, ettei eri opintojaksojen välille jää päällekkäisyyksiä tuhlaamaan rajattuja resursseja. Toisaalta opintojaksojen suunnittelussa myös piti varmistaa, ettei yksityiskohtaisempi kirjoittaminen jätä vahingossa tärkeitä asioita pois koko tutkinnosta.

3.5 Osaamistasojen määrittely

Osaamistasojen pohjana on niin kutsuttu kansallinen viitekehys eli National Qualifications Framework (NQF). Tämän kansallisen viitekehysten tarkoituksena on mm.:

- parantaa tutkintojen kansallista ja kansainvälistä läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta
- helpottaa koulutusjärjestelmässä liikkumista
- lisää tutkintojärjestelmän toimivuutta ja selkeyttä
- harmonisoida ja edistää aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista
- konkretisoida elinikäisen oppimisen periaatetta sekä
- korostaa oppimislähtöisyyttä ja oppimistuloksia korostavaa näkökulmaa koulutuksessa

Suomen kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä kaikki tutkinnot on sijoitettu jollekin kahdeksasta viitekehysten vaativuustasosta. Ammattikorkeakoulututkinnot on sijoitettu tasolle 6 ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot tasolle 7.

Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE:n suosituksen (2010, 4-5) ammattikorkeakoulututkinto ja alempi korkeakoulututkinto sijoittuvat kansallisessa viitekehyksessä NQF, Tasolle 6. Sen mukaan opiskelijan osaamista tutkinnon suorittamisen jälkeen voi kuvata ARENE:n suosituksen mukaan seuraavasti:

Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen. Ymmärtää ammatillisten tehtäväalueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden ja rajat. Hallitsee edistyneet taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin, joita vaaditaan erikoistuneella ammattitieteessä tai taiteen alalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi. Kykenee johtamaan monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita tai kykenee työskentelemään itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä. Kykenee päättökenttään ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä. Kykenee vastaamaan oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä. Valmius jatkuvaan oppimiseen. Osaa viestiä riittävästi suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle. Kykenee itsenäiseen kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

Jokaiselle opintojaksolle tuli määritellä uudessa ammattikorkeakoulutason opetussuunnitelmassa NQF 6 -tason mukaiset osaamistasot, jotka opiskelijan tulisi saavuttaa opintojakson aikana haluamansa arvosanan saavuttaakseen. Opiskelijan näkökulman lisäksi erittäin tärkeää on opettajan näkökulma opintojakson arvostelua varten. Haastavaa oli kirjoittaa osaamistasot niin, että ne osoittavat, mitkä ovat kunkin opintojakson keskeisimmät asiat. Haastavinta oli kuitenkin kirjoittaa osaamistasot sellaisiksi, että opiskelijan suoritus on dokumentoitavissa, mitattavissa ja arvioitavissa mahdollisimman yksiselitteisesti ja vertailukelpoisesti.

Opintojaksoon dokumentoitiin aina osaamistasot 5, 3 ja 1, arvosteluasteikon ollessa heikoimmasta parhaimpaan 1 – 5. Esimerkkinä osaamistasoista on alla kuvattu Talousraportointi liiketoiminnassa -opintojakson yhden keskeisen teeman osalta osaamisvaatimusten kehittyminen taso tasolta.

Taso 1 - Opiskelija tunnistaa ja osaa kuvata tuloslaskelman ja taseen merkityksen eri sidosryhmien näkökulmasta sekä osaa kertoa kannattavuuden merkityksen.

Taso 3 – Opiskelija osaa tulkita tuloslaskelmaa ja tasetta eri sidosryhmien näkökulmasta sekä arvioida yleisesti yrityksen toiminnan kannattavuutta.

Taso 5 – Opiskelija osaa analysoida tuloslaskelmaa ja tasetta eri sidosryhmien näkökulmasta sekä analysoida yrityksen toiminnan kannattavuutta eri mittareilla.

3.6 Opetussuunnitelma ja SoleOps-järjestelmä

Satakunnan Ammattikorkeakoulussa SoleOps-järjestelmä on erittäin keskeisessä asemassa opetuksen ja opintojen hallinnassa sekä suunnittelussa. Opetussuunnitelmien lisäksi järjestelmässä seurataan koulutusohjelmia ja suunnitellaan niiden opetustarjonta lukuvuosisuunnittelun kautta. Kun opetustarjonta on päätetty, lisäävät opintojaksojen vastuuopettajat SoleOpsiin opintojaksoselosteen, joka kertoo tarkemmin, miten kyseinen opintojakso tullaan järjestämään ja mitä se sisältää opetussuunnitelman antamissa puitteissa. Opintojaksoselosteet myös hyväksyvät tehdyt opintojaksosuunnitelmat.

Hallinnollisesta näkökulmasta lukuvuosisuunnitteluun sisältyy myös työaikasuunnittelu, joka opettajakohtaisesti tehdään opetustarjonnan perusteella. SoleOps-järjestelmässä toteutettavaksi suunnitellut opintojaksot kohdistetaan opettajille muutettuina työtunneiksi. Vuotuinen kokonaistyöaika kohdistetaan järjestelmässä myös jaksoille sen mukaan, miten opetusta on suunniteltu annettavaksi. Työaikasuunnitelmat myös hyväksytään sähköisesti järjestelmässä esimiehen toimesta.

SoleOps-järjestelmään opiskelija laatii yhdessä tutor-opettajan kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman eli HOPS:in. Tämän opintosuunnitelmansa mukaisesti opiskelija ilmoittautuu opintojaksoille suoraan järjestelmästä, ja jossa opintojakson vastuullinen opettaja joko hyväksyy tai jossakin tapauksessa myös hylkää ilmoittautumisen. SoleOps-järjestelmässä opiskelijat antavat myös palautteen jokaiselle osallistumalleen opintojaksolle; opettajan toiminnasta, sisällöstä ja opetussuunnitelmavastaavuudesta vähimmäisvaatimuksena.

Opetussuunnitelmarakenne SoleOps-järjestelmässä perustuu koodirakenteeseen, jossa kaksi ensimmäistä merkkiä kuvaavat opintoja yleisesti. Esimerkiksi liiketalouden opintojen osalta koodi alkaa aina LT-merkinnöillä. Seuraavat kaksi merkkiä kuvaavat seurattavaa opetussuunnitelmaa eli liiketalouden 2013 moduulit ja opintojaksot alkavat koodilla LT13.

Ensin liiketalouden osalta piti uudelle opetussuunnitelmalle määritellä sekä moduulit että opintojaksotasolla omat koodinsa. Koodirakenteen päätti kunkin koulutusohjelman koulutusohjelmavastaava, joka toimitti koodiston työryhmille. Työryhmien vetäjille oli annettu väliaikaisesti laajemmat oikeudet SoleOps-järjestelmään, jotta he pystyisivät syöttämään uuden opetussuunnitelman järjestelmään.

Ensimmäinen vaihe syöttämisessä oli moduuli-rakenteen luominen järjestelmään koodistolla ja sen kiinnittäminen opetussuunnitelman rakenteeseen. Vasta tämän jälkeen oli mahdollista perustaa opintojakso kerrallaan uusi rakenne, johon järjestelmän toiminnalla siirrettiin opintojaksokuvaus sekä osaamistasot. Moduulien koodi oli aiemmin kerrottuun LT13-koodiin lisättyä numerojärjestyksessä kaksinumeroisena. Kunkin moduulin alle tuli jälleen kahdella lisänumerolla numerojärjestyksessä eroteltuna kyseiseen mo-

duuliin sisältyvät opintojaksot. Alla on esimerkkinä esitetty yhden moduulin ja siihen sisältyvien opintojaksojen koodit.

LT1315 YRITYKSEN PERUSTAMINEN. PROSESSIT JA JÄRJESTELMÄT, 25.0 op

LT131501 Kustannuslaskenta ja rahan riittävyys, 5.0 op

LT131502 Yrityksen perustaminen ja liiketoimintasuunnitelma, 5.0 op

LT131503 Luottosuhteet, 5.0 op

LT131504 Financial processes and foreign trade, 5.0 op

LT131505 Työoikeus, palkanlaskenta ja luonnollisen henkilön verotus, 5.0 op

Kun kaikki opintojaksot oli perustettu SoleOps-järjestelmään, kiinnitettiin uudet opintojaksot uuteen opetussuunnitelmarakenteeseen. Tämän jälkeen työryhmä oli valmis luovuttamaan työnsä hyväksyttäväksi.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Liiketalouden ja kulttuurin toimialan toimialajohtaja Jari Iisakkala hyväksyi huhtikuun lopussa 2012 työryhmän ehdotuksen taloushallinnon opetussuunnitelmaksi. Uudesta opetussuunnitelmaehdotuksesta saatiin tarvittavat puoltavat lausunnot Satakunnan Ammattikorkeakoulun liiketalouden neuvottelukunnalta sekä opiskelijakunnalta SAMMAKKO Ry:ltä

Koulutustoimikunta käsitteli ehdotuksen liiketalouden uudeksi opetussuunnitelmaksi kokouksessaan 15.5.2012 ja antoi sille ehdollisen hyväksynnän. Ehdollinen hyväksyntä ei koskenut sisältöä, vaan ainoastaan muutamia kirjoitusasua koskevia tarkennustarpeita, joiden korjaamisen jälkeen uusi liiketalouden opetussuunnitelma olisi julkaisuvalmis. Taloushallinnon opintojaksoja koskevat kirjoitusasua ja SoleOps-asettelua koskeva korjausmääräys hoidettiin kuntoon touko-kesäkuussa 2012, kun niistä saatiin tieto työryhmälle toimitetuista pöytäkirjaotteista. Vastaavia korjauksia tehtiin myös muissa suuntautumisvaihtoehdoissa.

Organisaatiomuutoksen takia kaikki vielä käyttöönnottomat opetussuunnitelmat menivät vielä uudelle tarkastuskierrokselle opetusprosessista vastaavan vararehtorin organisaatioon. Heidän kanssaan käytyjen keskustelujen perusteella tehtiin vielä muutamia vähäisiä selvennyksiä opetussuunnitelman yleisiin teksteihin, jotta opetussuunnitelman ja opintotarjonnan suunnittelun sekä opiskelijan ohjauksen väliset vastuujaot tulisivat entistäkin selvemmiksi.

Uuden liiketalouden opetussuunnitelma, jonka osa taloushallinnon suuntautumisvaihtoehdon opetussuunnitelmakin on, julkaistiin 27.2.2013. Liitteessä 1 on nähtävissä tämän kehittämishankkeen tuloksena luodut uudet, osaamistasokuvauksin varustetut opintojaksokuvaukset sellaisessa muodossa kuin ne tullaan SoleOps-järjestelmässä julkaisemaan. Tätä uutta liiketalouden opetussuunnitelmaa tullaan soveltamaan ensimmäistä kertaa syksyllä 2013 aloittavien uusien liiketalouden opiskelijoiden opintoihin.

Arvioitaessa kehittämishankkeessa saatuja tuloksia asetettuihin tavoitteisiin nähden, voidaan todeta niiden tähtäävän erityisesti työelämän vaatimusten täyttämiseen tuottaa tulevaisuuden asiantuntijoita erilaisiin taloushallinnon tehtäviin. Tätä tukee myös neuvot-

telukunnan puoltava lausunto, minkä arvoa lisää myös se, että yksi neuvottelukunnan jäsenistä on tilitoimiston toimitusjohtaja.

Rakenteellisten tavoitteiden saavuttamisen osalta voidaan todeta, että kirjoittaneen työryhmän näkökulmasta rakenne etenee johdonmukaisesti edistäen opintojen etenemistä mahdollisimman sujuvasti. Kun rakenne on muodostettu asiakokonaisuuksien ympärille, se vähentää pirstaleisuutta ja sitä kautta riskiä hajanaisuudesta. Rakenteen perusteella ei opintojaksojen väliin jäänyt myöskään ”aukkoja” asioihin. Samaan aikaan opiskelijalla on aikaisempaa helpompi määritellä oma tavoitteensa mahdollisimman käytännölläheisesti itseään kiinnostavien taloushallinnon ammattien kautta.

Kaikkien edellä olevassa kappaleessa mainittujen seikkojen perusteella voidaan todeta, että rakenteen loogisuuden ja selkeä tavoitteenasetantamahdollisuuden perusteella opiskelijan opintojen etenemiselle ja valmistumiselle ei pitäisi opetussuunnitelman ja sen rakenteen perusteella syntyä esteitä. Nämä mainitut positiiviset seikat helpottavat myös opiskelijan tutorointia eli ohjausta opintojen aikana, joka edelleen antaa tehostamismahdollisuuksia. Tämän perusteella voidaan todeta, että uusi taloushallinnon opetussuunnitelma on saavuttanut myös tehokkuutta tukevat tavoitteensa eli mahdollistavat yhä useamman opiskelijan saavuttaa suoritettujen opintojen määrässä 55 opintopisteen raja vuodessa sekä mahdollisimman monelle opintojen etenemisen valmistumiseen mahdollisimman nopeasti. Taloushallinnon opetussuunnitelma ja sen rakenne ei sisällä myöskään rajoitteita opettajien erilaisille pedagogisille kokeiluille, kehittämiselle ja yhteistyölle, koska opetussuunnitelmaa ei sinällään ole esimerkiksi sidottu mihinkään pedagogiseen menetelmään.

Luonnollisesti todellinen koetin uudelle opetussuunnitelmalle tulee olemaan aloitus syksyllä 2013 ja ensimmäiset toteutukset jokaisesta opintojaksosta kokonaisuusien hakiessa muotojaan. Vasta sitten voidaan rehellisesti todeta, kuinka hyvät ja toimivat suuntaviivat taloushallinnon opetussuunnitelma opettajille antoi tai kuinka hyvin he sitä halusivat seurata.

Opetussuunnitelman ulkopuolelta suurimpana haasteena voidaan ajatella sitä, kuinka valmistautuneita opiskelijat ovat tekemään riittävästi työtä omalla oppimispolullaan taloushallinnon asiantuntijuuden saavuttamiseksi. Taloushallinto aihealueena on nimenomaisesti sellainen, että oppiminen karttuu aiemmin tässä raportissa kuvatulla tavalla

vaiheittain ja nimenomaan niin, että osaamista rakennetaan aiemmin opitun päälle. Pelkkä opintojakson suoritetuksi saamisajatus ei ole toimivin oppimisstrategia.

Opiskelutottumusten muuttuminen ja edellisessä kappaleessa kuvatus ongelman ratkaiseminen on haaste, johon taloushallinnon opettajien pitää löytää omassa työssään ja opettajuudessaan uudistumiskykyinen ratkaisu. Miten tehdä lakisääteisestä, hyvin strukturoidusta ja imagoltaan yksitoikkoisen harmaasta aiheesta kiinnostava ja vetovoimainen sekä ennen kaikkea säilyttää opiskelijoiden motivaatio koko opiskelujensa ajan.

Lopullisena yhteenvetona voidaan todeta, että työmarkkinoilla on jatkuva kysyntä laaditun Satakunnan Ammattikorkeakoulun liiketalouden ja erityisesti sen taloushallinnon opetussuunnitelman mukaisen tradenomin tutkinnon suorittaneista ammattilaisista. Opiskelijan motivoitunut taloushallinnon opiskelu palkitaan alalla mitä todennäköisimmin työpaikalla, jopa vakituisella. Siitä faktasta on hyvä ponnistaa eteenpäin.

LÄHDELUETTELO

Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE. 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehysten (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. http://www.haagahelia.fi/fi/aokk/taeydennyskoulutus/lindex_html/ARENEn_suositus.pdf.

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351

Helakorpi, S. & Olkinuora, A. 1997. Asiantuntijuutta oppimassa. Porvoo: WSOY.

Kähkönen, K. 2009. Näkökulmia ja menetelmiä oppimisen ohjaamiseen ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa Helander, J. (toim.) Ammatillisen opettajan käsikirja. Saarijärvi: Hämeenlinnan Ammattikorkeakoulu, 29-40.

Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet. 2013. Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Luettu 7.1.2013. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/103/0?all103/0.

Rantanen, T. 2006. Opetussuunnitelmauudistus asiantuntijayhteisöä rakentamassa. Teoksessa Kotila, H. (toim.) Opettajana ammattikorkeakoulussa. Helsinki: Edita Prima Oy 56–71.

Volanen, M. V. 2003. Taito-oppi haastaa tieto-opin. Teoksessa Kotila, H. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita Prima Oy, 36–42.

LIITE 1 Liiketalouden opetussuunnitelmaan sisältyvät taloushallinnon opintojaksot eli taloushallinnon opetussuunnitelma (=kehittämishanke)

LT130301 Talousmatematiikka, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Opintojakson suoritettuaan opiskelija on oppinut tradenomien työskentelyssä ja opinnoissa tarvittavat matemaattiset menetelmät sekä niiden soveltamisen erilaisissa työelämän tilanteissa. Erilaiset talousmatemaattiset menetelmät on opintojaksossa jaettu kolmeen eri luokkaan; perusmenetelmät, keskeiset menetelmät sekä syventävät menetelmät; jotka kuvaavat myös näiden menetelmien käytön yleisyyttä liiketaloudessa.

1. Perusmenetelmät

- Perusyhtälöt, ensimmäisen asteen yhtälöt
- Prosenttilaskenta ja sen soveltaminen erilaisiin perustilanteisiin ml. yksinkertainen korkolasku
- Indeksien käyttö

2. Keskeiset menetelmät

- Koronkorko-laskut, mm. prolongointi, diskonttaus
- Katetuottolaskut
- Keskeiset menetelmät sisältävät myös perusmenetelmien soveltamisen perustilanteita vaativissa tilanteissa.

3. Syventävät menetelmät

- Jaksolliset suoritukset; sisältää mm. annuiteetin laskennan
- Investointilaskelmat, nykyarvo, sisäisen korkokannan menetelmä
- Syventävät menetelmät sisältävät myös perusmenetelmien ja keskeisten menetelmien soveltamisen vaativissa tilanteissa.

Opintojaksolla taulukkolaskentaohjelmistoa käytetään apuvälineenä ja dokumentoinnissa keskeisissä ja edistyneissä menetelmissä sekä myös tarkasteltaessa eri tekijöiden muutosten vaikutuksia.

Osaamistasot

Taso 1

Opiskelija:

- osaa matemaattisten perusmenetelmät sekä niiden käyttämisen erilaisissa perustilanteissa,
- tunnistaa keskeiset matemaattiset menetelmät ja osaa kuvata niiden käyttötarkoituksen.

Taso 3

Opiskelija:

- osaa matemaattisten perusmenetelmät sekä niiden käyttämisen ja soveltamisen myös perustilanteita haastavammassa tilanteissa.

- osaa keskeiset matemaattiset menetelmät ja niiden käyttämisen erilaisissa perustilanteissa.
- tunnistaa syventävät matemaattiset menetelmät ja osaa kuvata niiden käyttötarkoituksen.

Taso 5

Opiskelija:

- osaa opintojaksolla opetetut erilaiset matemaattiset menetelmät.
- tunnistaa matemaattisista menetelmistä käyttötarkoitukseen sopivan menetelmän ja osaa soveltaa niitä uusiin tai erilaisiin ongelmiin ja tilanteisiin.

LT130302 Talousraportointi liiketoiminnassa, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

- Yrityksen talousraportointiin liittyvät keskeiset käsitteet ja vaatimukset, kuten kirjanpito- ja verovelvollisuus ja niiden yhteys yrityksen liiketoimintaan.
- Raportoinnin yhteys yrityksen sidosryhmiin
- Lakisääteisen raportoinnin informaation hyödyntäminen:
 - tuloslaskelma ja tase
 - verotus
- Liiketoiminnan kannattavuus ja suunnittelu
 - katetuottolaskenta lyhyen tähtäimen päätöksenteossa
 - budjetointi

Osaamistasot

Taso 1

Opiskelija

- tuntee ja osaa kuvata talousraportointiin liittyvät keskeiset vaatimukset ja käsitteet.
- tunnistaa ja osaa kuvata tuloslaskelman ja taseen merkityksen eri sidosryhmien näkökulmasta sekä osaa kertoa kannattavuuden merkityksen.
- tunnistaa ja osaa kuvata katetuottolaskennan ja budjetoinnin roolin päätöksenteon ja johtamisen tukena.

Taso 3

Opiskelija

- osaa yleisesti kuvata, miten kirjanpitovelvollisuus ja talousraportointiin liittyvät keskeiset vaatimukset vaikuttavat yrityksen toimintaan.
- osaa tulkita tuloslaskelmaa ja tasetta eri sidosryhmien näkökulmasta sekä arvioida yleisesti yrityksen toiminnan kannattavuutta.
- osaa tuottaa ja tulkita katetuottolaskennan ja budjetoinnin informaatiota.

Taso 5

Opiskelija

- osaa arvioida, miten kirjanpitovelvollisuus ja talousraportointiin liittyvät keskeiset vaatimukset vaikuttavat tarkasteltavan yrityksen toimintaan.
- osaa analysoida tuloslaskelmaa ja tasetta eri sidosryhmien näkökulmasta sekä analysoida yrityksen toiminnan kannattavuutta eri mittareilla.
- osaa soveltaa ja analysoida katetuottolaskentaa ja budjetointia lyhyen tähtäimen päätöksentekotilanteissa.

...

Taloushallintoon liittyvät ammattiopinnot

LT1315 YRITYKSEN PERUSTAMINEN. PROSESSIT JA JÄRJESTELMÄT,

25.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet yrityksen perustamisprosessin läpivientiin talouden näkökulmasta joko omien tai asiakkaan suunnitelmien pohjalta. Liikeidean jalostumista käytännön yritystoiminnaksi tuetaan perehtymällä palveluiden tuotteistamiseen ja yhtiöoikeuteen, sekä kustannuslaskennan peruseriaatteisiin ja erilaisien kustannuslaskelmien laadintaan ja hyödyntämiseen.

Opiskelija perehtyy yrityksen talousprosessin eri osa-alueisiin ja logistiikkaan, myös ulkomaankaupan näkökulmasta. Lisäksi opiskelija perehtyy rahoitusmarkkinoiden toimintaan sekä saa valmiudet tarkastella pk-yrityksen liiketoiminnan pääomatarvetta ja käytettävissä olevia rahoitusvaihtoehtoja. Moduulin suoritettuaan opiskelija tuntee myös luotonvalvonnan merkityksen yrityksen liiketoiminnassa ja osaa hoitaa luotonvalvontaan ja perintään liittyvät tehtävät sekä tuntee oikeudellisen perintäprosessin ja insolvenssinmenettelyjen kulun velkojayrityksen näkökulmasta.

Moduulin tavoitteena myös on, että opiskelija hallitsee työoikeuden normit työnantajan näkökulmasta sekä osaa arvioida työsuhteeseen liittyvien eri toimenpiteiden vaikutuksia ja lainmukaisuutta. Opiskelija hallitsee myös palkanlaskentaprosessin ja osaa soveltaa työaika- ja vuosilomasäännöksiä sekä pystyy hoitamaan työnantajalle kuuluvat tilitykset ja ilmoitukset. Lisäksi opiskelija tuntee luonnollisen henkilön tuloverojen muodostumiseen vaikuttavat tekijät ja osaa laskea palkansaajan tuloveron määrän.

LT131501 Kustannuslaskenta ja rahan riittävyys, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Yritysrahoitus (rahoitusmarkkinat; liiketoiminnan pääoman tarve; rahan käyttö – rahan lähteet laskelma; pk-yrityksen rahoitusvaihtoehdot; vakuudet, korot; pankkien tarjoamat rahoituspalvelut pk-yritykselle); kustannuslaskenta (kustannuskäsitteet ja kustannusten luokittelu; kustannuslajit; kustannuspaikkalaskenta; suoritekalkyyliit)

Osaamistaso 1: Opiskelija osaa:

- kuvata yrityksen pääomatarpeen muodostumisen pääpiirteet sekä pk-yrityksen yleisimmät rahoitusvaihtoehdot
- kuvata kustannuslajit sekä kustannuspaikka- ja kalkyyliilaskennan periaatteet

Osaamistaso 3: Opiskelija osaa:

- arvioida ja kuvata erityyppisten yritysten pääomatarpeen muodostumista sekä tuntee eri rahoitusvaihtoehtojen soveltuvimmat käyttökohteet
- tuottaa tavanomaisia kustannuslaskelmia ja suoritekalkyylejä

Osaamistaso 5: Opiskelija osaa:

- analysoida yrityksen pääoman tarvetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa perusteltuja suosituksia eri rahoitusvaihtoehdoista.
- soveltaa kustannuslaskennan periaatteita ja laskelmia erilaisissa laskentatilanteissa sekä analysoida laskelmien tuottamaa informaatiota.

LT131502 Yrityksen perustaminen ja liiketoimintasuunnitelma, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Liiketoimintasuunnitelma talouden ja kannattavuuden näkökulmasta (liikeidea, missio, visio, strategiat; liiketoiminnan suunnittelu (kannattavuus- ja rahoituslaskelmat), ohjaus ja riskit; SWOT-analyysi); taloushallinnon palveluiden tuotteistaminen (tuotteistaminen palvelun kehittämisen välineenä; palvelun määrittely; palvelun vakiointi ja konkretisointi); yhtiöoikeus (elinkeinotoiminnan vapaus ja rajoitukset; yrityksen perustaminen ja yhtiömuodon valinta; yrityksen hallinto, johtaminen, vastuut ja päätöksenteko; yrityksen ja sopimuskumppaneiden välinen toiminta ja sopimukset; yrityksen ja omistajan väliset oikeudelliset kysymykset; voitonjako; selvitystila ja yhtiön purkaminen)

Osaamistaso 1: Opiskelija

- tuntee ja osaa kuvata liikeidean käsitteen ja sen merkityksen osana liiketoimintasuunnitelmaa
- tuntee ja osaa kuvata palveluiden tuotteistamisen prosessin ja tavoitteet
- tuntee ja osaa kuvata yhtiömuotojen tunnusmerkit ja keskeisiä yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyviä säännöksiä.

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa laatia liikeidean ja kannattavan liiketoiminnan mahdollistavan liiketoimintasuunnitelman aloittavalle yritykselle
- osaa tuotteistaa taloushallinnon palveluja yleisellä tasolla
- tuntee yrityksen perustamistoimet ja eri yhtiömuotojen tunnusmerkit ja kykenee soveltamaan keskeisiä yhtiön toimintaan liittyviä säännöksiä.

Osaamistaso 5: Opiskelija

- osaa analysoida liiketoimintasuunnitelman merkitystä erilaisten yritysten kannattavuudelle
- osaa tuotteistaa taloushallinnon palveluja liiketoiminnan tavoitteet huomioiden
- osaa vertailla eri yhtiömuotoja yrityksen perustamisvaiheessa, ja hänelle on muodostunut käsitys yrityksen toiminnasta eri yhtiömuodoissa.

LT131503 Luottosuhteet, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Yrityksen luottopolitiikka; luotonvalvonta ja laskutus; luottosopimukset ja luotonanto; luottoriskien hallinta vakuuksin; yritys velkojana: vapaaehtoinen perintä, oikeudellinen perintä, osamaksukauppa perinnässä; yrityksen asema velkojana insolvenssimenettelyissä: ulosotto, konkurssi, yrityssaneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely.

Osaamistaso 1: Opiskelija

- tunnistaa ja pystyy selittämään keskeisimmät luotto-oikeuden normit ja osaa kuvata perintäprosessin peruspiirteet velkojayrityksen näkökulmasta.
- tunnistaa ja pystyy selittämään yritystoiminnassa tyypillisten luottosopimustyyppien ja vakuusjärjestelyjen peruspiirteet.
- tuntee ja osaa kuvata insolvenssimenettelyihin liittyvät keskeiset säännökset ja menettelyn kulun peruspiirteissään.

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa toteuttaa yrityksen luottopolitiikkaa luotto-oikeuden normeja hyödyntäen ja ymmärtää yrityksen edustajan roolin ja tehtävät yrityksen luotonvalvonnassa.
- osaa soveltaa yritystoiminnassa tyypillisiin luottosopimuksiin ja vakuusjärjestelyihin liittyviä perusnormeja.
- osaa seurata velkojan edustajana yrityksen asemaa insolvenssimenettelyissä

Osaamistaso 5: Opiskelija

- osaa arvioida yrityksen luottopolitiikkaa ja toimia yrityksen edustajana luotonvalvonnassa.
- osaa vertailla yritystoiminnassa tyypillisiä luottosopimustyypejä ja vakuusjärjestelyjä yrityksen edustajana toimiessaan.
- osaa arvioida velkojan edustajana yrityksen asemaa insolvenssimenettelyissä.

LT131504 Financial processes and foreign trade, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Issues

Real and monetary processes; financial processes (purchase ledger, sales ledger (invoicing) and credit control, inventory reporting, cash management, general ledger and financial and vat reporting, management accounting and reporting); foreign trade; logistics (forwarding, delivery clauses); documents; risk management; import/export public organisations

Level 1:

The student

- is able to explain the basic concepts of financial accounting and business processes.
- understands and can describe the basics of logistics and foreign trade.

Level 3:

The student

- is able to describe the real and monetary processes and their integration to the financial processes.
- is able to describe the purchase-to-pay business process and the order-to-cash business process and how they integrate with the general ledger and accounts payable or accounts receivable.
- identifies documents needed in foreign trade and is able to evaluate the content of documents and their linkage to risk management in foreign trade.

Level 5The student

- is able to analyze the real and monetary processes and their integration to the financial processes.
- is able to analyze the integration between the purchase- to-pay business process and the order-to-cash business process and financial accounting.
- is able to prepare documents needed and can analyze risks in foreign trade.

LT131505 Työoikeus, palkanlaskenta ja luonnollisen henkilön verotus, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Työehtosopimukset (työehtosopimusjärjestelmä ja merkitys työsuhteessa, työrauhavelvoite); työsopimus-oikeus (työsopimuksen muoto, kesto ja keskeiset ehdot, työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet, työsuhteen päättymisen, lomautus ja osa-aikaistaminen; liikkeenluovutustilanteet); palkka, rahapalkka ja luontoisedut sekä kustannusten korvaukset; ennakonpidätys ja muut palkasta tehtävät vähennykset; työaika (työaikalain soveltaminen, säännöllinen työaika, ylityö, lisätö, sunnuntaityö; vuosilomalaki, vuosiloman ansaitseminen ja ajankohta; lomapalkka ja lomakorvaus); luonnollisen henkilön verotus; työnantajan maksut, tilitykset ja ilmoitukset; palkkakirjanpito

Osaamistaso 1: Opiskelija

- tuntee työoikeuden normit työnantajan näkökulmasta
- tuntee palkanlaskennan keskeiset periaatteet sekä työaika- ja vuosilomasäännökset
- tuntee palkansaajan verotukseen vaikuttavat tekijät.

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa soveltaa työoikeuden normeja käytännön työtehtäviin työnantajan edustajana toimiessaan
- pystyy laskemaan yksittäisiä palkkoja ja pystyy soveltamaan työaika- ja vuosilomasäännöksiä käytännön palkanlaskennassa sekä tekemään työnantajalle kuuluvia tilityksiä ja ilmoituksia
- osaa arvioida luonnollisen henkilön tuloverotukseen liittyviä tekijöitä.

Osaamistaso 5: Opiskelija

- pystyy arvioimaan työsuhteeseen liittyvien eri toimenpiteiden vaikutuksia ja lainmukaisuutta työnantajan näkökulmasta
- hallitsee palkkakausikohtaisen palkanlaskentaprosessin sekä pystyy arvioimaan työaika- ja vuosilomasäännösten soveltamista käytännön palkanlaskentatilanteissa ja osaa hoitaa työnantajalle kuuluvat tilitykset ja ilmoitukset
- osaa laskea palkansaajan maksettavaksi tulevat tuloverot.

LT1316 KIRJANPITO, TILINPÄÄTÖS JA YRITYSVEROTUS, 15.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hallitsee perustaidot, joilla hoitaa yrityksen kirjanpito, tilinpäätös ja verotukseen liittyvät asiat, sekä taidot suunnitella tilinpäätöstä ja verotusta lain sallimin edellytyksin.

LT131601 Kirjanpito osana käytännön yritystoimintaa, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Kirjanpitovelvollisuus; kirjanpidon peruskäsitteet ja kirjaussäännöt; juokseva kirjanpito; arvonlisäverotus kotimaan, yhteisö- ja ulkomaankaupassa sekä siihen liittyvät kirjaukset; menojen jaksottaminen ja siirtyvät erät; yksinkertaisen tilinpäätöksen laatiminen

Osaamistaso 1: Opiskelija

- osaa juoksevan kirjanpidon perusteet ja osaa tehdä tavanomaisimmat tilinpäätösviennit.
- osaa toistaa ohjeiden mukaisesti menojen jaksotuksiin ja arvonlisäveroon liittyvät kirjaukset sekä tunnistaa arvonlisäverotuksen keskeiset periaatteet

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa laatia pienen kirjanpitovelvollisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen pääpiirteissään.
- osaa toteuttaa menojen jaksotuksiin ja arvonlisäveroon liittyvät kirjaukset sekä kuvata arvonlisäverotuksen keskeiset periaatteet.

Osaamistaso 5: Opiskelija

- osaa laatia itsenäisesti pienen kirjanpitovelvollisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä analysoida niiden oikeellisuutta.
- osaa perustella menojen jaksotuksiin ja arvonlisäveroon liittyvien kirjausten oikeellisuuden sekä vaikutukset tilikauden tulokseen ja yrityksen varallisuuteen.

LT131602 Pk-yrityksen tilinpäätös, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Hyvä kirjanpito tapa: KPL, KPA, kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleiset periaatteet; tilinpäätöksen erityisky-symyksiä (kurssierot, jaksotukset, pakolliset ja vapaaehtoiset varaukset sekä poistoero ja verokirjaukset); pienen yrityksen tilinpäätösasiakirjat ja tilinpäätöserät eri yritysmuodoissa; eri yritysmuodoille ominaiset kirjaukset (perustaminen, pääoman sijoittaminen yhtiöön, oman pääoman muutokset tilikauden aikana, voitonjako)

Osaamistaso 1: Opiskelija

- tuntee ja osaa kuvata pk-yrityksen viralliseen tilinpäätökseen tarvittavat asiakirjat ja ymmärtää niiden keskeisen sisällön.

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa tuottaa pk-yrityksen viralliseen tilinpäätökseen tarvittavat asiakirjat eri yritysmuodoille ja osaa arvioida tilinpäätösasiakirjojen sisältöä.

Osaamistaso 5: Opiskelija

- osaa itsenäisesti tuottaa pk-yrityksen viralliseen tilinpäätökseen tarvittavat asiakirjat eri yritysmuodoille ja osaa analysoida tilinpäätösasiakirjojen sisältöä.

LT131603 Yritysverotus ja verosuunnittelu, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Yksityisliikkeiden, henkilöyhtiöiden ja osakeyhtiöiden verotus (miten ja kuka veroa maksaa ja kuinka paljon, omistajan ja osakkaan verotus); elinkeinotulon verotus (tulojen veronalaisuus ja menojen vähennyskelpoisuus, arvostus ja jaksotussäännökset: vaihto-omaisuus, käyttöomaisuus, varaukset, verotettavan tulon laskelma); tilinpäätös- ja verosuunnittelu (tavoitetulos, kuluvarasto ja sen käyttö, vaihtelut eri yhtiömuotojen välillä)

Osaamistaso 1: Opiskelija

- osaa selittää eri yhtiömuotojen verotuksen pääpiirteet.
- tunnistaa yrityksen verotettavaa tuloa laskettaessa erilaisten tuloerien veronalaisuuden, menojen vähennyskelpoisuuden sekä erilaisten omaisuuserien arvostamisperusteet.
- osaa luetella erilaiset tuloksenjärjestelykeinot sekä ymmärtää, miten näitä voidaan käyttää tilinpäätös- ja verosuunnittelun apuna.

Osaamistaso 3: Opiskelija

- osaa soveltaa eri yhtiömuotoja koskevaa veronlainsäädäntöä ja laskea maksettavaksi tulevan veron määrän eri yhtiömuodoissa.
- ymmärtää yrityksen verotettavaa tuloa laskettaessa erilaisten tuloerien veronalaisuuden, menojen vähennyskelpoisuuden sekä erilaisten omaisuuserien arvostamisperusteet.
- osaa käyttää erilaisia tuloksenjärjestelykeinoja tilinpäätös- ja verosuunnittelussa.

Osaamistaso 5: Opiskelija

- osaa vertailla eri yhtiömuotojen välistä verotusta sekä osaa perustella, miten eri yhtiömuotoja verotetaan
- osaa perustella yrityksen verotettavaa tuloa laskettaessa erilaisten tuloerien veronalaisuuden, menojen vähennyskelpoisuuden sekä erilaisten omaisuuserien arvostamisperusteet.
- osaa perustella erilaisten tuloksenjärjestelykeinojen vaikutukset yrityksen tulokseen niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä sekä osaa käyttää näitä hyväkseen tilinpäätös- ja verosuunnittelussa.

Taloushallinnon vaihtoehtoiset opinnot

LT1317 HINNOITTELU JA TALOUDEN SUUNNITTELU, 10.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelijalla on valmiudet toimia erilaisissa suoritekohtaisissa kustannuslaskenta- ja hinnoittelutilanteissa kannattavan liiketoiminnan varmistamiseksi. Moduulin tavoitteena on myös antaa opiskelijalle valmiudet hoitaa yrityksen budjetointia ja tulevaisuuden ennustamista sekä maksumuutosten suunnittelua ja investointilaskentaa yrityksen kannattavuus ja raportointitarpeet huomioon ottaen.

LT131701 Kustannuksista hinnoitteluun, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Suoritekohtainen kustannuslaskenta (jakolaskenta, lisäyslaskenta, toimintolaskenta); hinnoittelumenetelmät ja niiden soveltaminen erilaisissa hinnoittelutilanteissa (markkina- ja kustannuslähtöinen hinnoittelu); hinnan merkitys kannattavuudelle (esimerkiksi What if? -analyysit)

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- suoriutuu perushinnoittelutehtävistä
- tuntee ja osaa kuvata suoritekohtaisen kustannuslaskennan menetelmät sekä niiden keskeisimmät soveltamisalueet.
- tuntee ja osaa kuvata erilaiset hinnoittelumenetelmät ja niiden käyttökontekstin

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa soveltaa erilaisia hinnoittelumenetelmiä tilanteen edellyttämällä tavalla
- osaa laatia suoritekohtaisen kustannuslaskennan tavanomaiset laskelmat
- osaa tulkita kustannuslaskennan tuottamaa informaatiota, tehdä johtopäätöksiä ja tuottaa toimenpide-ehtotuksia päätöksenteon tueksi.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa huomioida laaja-alaisesti hinnoittelussaan hinnoittelutilanteeseen vaikuttavat tekijät
- osaa soveltaa erilaisia suoritekohtaisen kustannuslaskennan menetelmiä tilanteen edellyttämällä tavalla
- osaa analysoida kustannuslaskennan tuottamaa informaatiota ja tehdä perusteltuja johtopäätöksiä ja tuottaa kattavia toimenpide-ehtotuksia.

LT131702 Talouden suunnittelu, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Budjetointi ja taloudelliset ennusteet (budjetointi prosessina; budjettivertailu ja eroanalyysi, rullaava ennustaminen vaihtoehtona budjetoinnille); rahoitusennusteet ja maksuvalmiuden suunnittelu; investointilaskenta investointipäätöksen ja seurannan työkaluna (investointipäätöksentekolaskenta prosessin, investointilaskentamenetelmä, pääoman keskimääräinen kustannus WACC, pääoman tuottovaatimus); investointipäätöksen toteutuksen yhteys ja vaikutus ulkoisen ja sisäisen laskennan raportoitaviin lukuihin, epävarmuuden huomiointi investointipäätöksenteossa (herkkyysanalyysit)

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- tuntee ja osaa kuvata budjetoinnin ja rullaavan ennustamisen sekä vertailun ja eroanalyysien tarkoituksen liiketoiminnassa.
- tuntee ja osaa kuvata investointilaskennan prosessin sekä sen tarkoituksen ja käsitteet.
- osaa kuvata maksuvalmiuden käsitteen sekä ymmärtää sen seurannan ja ennustamisen merkityksen liiketoiminnan johtamisessa ja rahoituksessa.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa laatia yrityksen keskeisille tulo- ja kuluvirroille budjetin ja rullaavan ennusteen sekä tulkita eroanalyysin tarjoamaa informaatiota ja tehdä sen perusteella johtopäätöksiä.
- osaa laatia investointilaskelmia sekä arvioida ja kuvata investoinnin vaikutuksia yrityksen kannattavuuteen.
- osaa laatia yritykselle rahoitusennusteen ja tehdä sen perusteella tarvittavat keskeiset toimenpide-ehdotukset.

Osaamistaso 5:Opiskelija:

- osaa laatia ja soveltaa budjetointia ja rullaavaa ennustamista monipuolisesti liiketoiminnan suunnittelussa sekä analysoida eroanalyysin tarjoamaa informaatiota ja tehdä sen perusteella liiketoimintaa koskevia johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia sekä kehittää yrityksen budjetointijärjestelmää.
- osaa laatia investointilaskelmia laajoille investoinneille ja analysoida niiden vaikutuksia yrityksen kannattavuuden lisäksi taloushallinnon raportoinnin sisältöön.
- osaa laatia rahoitusennusteita ja soveltaa niitä yrityksen maksuvalmiuden suunnittelussa ja analysoinnissa sekä tuottaa vaihtoehtoisia toimenpide-ehdotuksia.

LT1318 RAPORTOINTI LAAJENTUVASSA LIIKETOIMINNASSA, 10.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää osaamistaan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen liittyvissä asioissa samalla hankkien valmiudet tunnistaa ja täyttää kasvavan yrityskoon ja laajentuvan liiketoiminnan aiheuttamat vaatimukset yrityksen kirjanpidolle ja tilinpäätösinformaatille, mutta myös koko raportointiprosessin hallinnalle.

Opiskelijalle syntyy moduulin kuluessa myös kyky tarkastella erilaisia liiketoiminnan organisointitapoja ja arvioida eri tapojen vaikutuksia yrityksen tulevaan toimintaan taloushallinnon näkökulmasta.

LT131801 Raportointi liiketoiminnan laajentuessa, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Laajentuvan liiketoiminnan rakenteiden organisoiminen – vaikutukset ja vaatimukset ulkoisen laskennan näkökulmasta; laajentumisen vaikutus tilinpäätökseen (tilinpäätöstä koskevat vaatimukset: esimerkiksi toimintakertomus, vuosikertomus, yhtiömuodon muutos henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi, yritysjärjestelyihin liittyvät tavanomaiset kirjaukset, tilinpäätöksen erityiskysymyksiä, esimerkiksi leasing, osatuloutus, arvonalisäverotus); raportointiprosessin hallinta keskisuudessa yhtiössä; yritysjärjestelyt: (yrityskauppa, sulautuminen ja jakautuminen, konserni – emoyhtiö, tytäryhtiö, osakkuusyritys, yhteisyritys, verotus ja yritysjärjestelyt)

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- tuntee ja osaa kuvata yritysjärjestelyjen peruskäsitteet sekä niiden vaiheet ja lopputuloksen yleisellä tasolla.
- tuntee ja osaa kuvata yleiset yritysjärjestelyjen aiheuttamat vaikutukset ja vaatimukset yrityksen kirjanpidolle ja lakisääteiselle raportoinnille
- tuntee ja osaa kuvata toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman keskeiset käsitteet ja yleisesti niiden laadintaprosessin sekä merkityksen informaation lähteenä.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa tarkastella ja kuvata yritysjärjestelytilannetta suunnittelun näkökulmasta sekä tunnistaa eri vaihtoehtojen vaikutuksia ja antaa yleisiä toimenpidesuosituksia.
- osaa tehdä tavanomaiset yritysjärjestelyihin liittyvät kirjaukset sekä tunnistaa ja osaa kuvata tilinpäätöksen erityiskysymysten keskeisen sisällön ja yleiset vaikutukset yrityksen tilinpäätökseen.
- osaa laatia toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman ja yleisesti tulkita niiden antamaa informaatiota.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa soveltaa liiketoiminnan organisoimisen suunnittelussa tietoaan ulkoisen laskennan näkökulmasta sekä antaa perusteltuja toimenpide-ehdotuksia.
- osaa tehdä yritysjärjestelyihin ja tilinpäätöksen erityiskysymyksiin liittyvät kirjaukset
- osaa toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman laatimisen lisäksi analysoida niiden tuottamaa informaatiota ja tuottaa niiden perusteella johtopäätöksiä yrityksen tilanteesta.

LT131802 Konserniohjaus, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Opintojakso synkronoitu TUKKK:n opintojaksotarjontaan.

Konsernisuhde – määräysvalta; konsernitalinpäätös (tavoite ja vaatimukset raportointiprosessille, konsernitalinpäätöksen laadinta Suomen kirjanpitolainsäädännön mukaan); konserni ja verotus (siirtohinnoittelu,

konserniavustus); kansainväliset tilinpäätösstandardit konsernitilinpäätöksen laadinnassa (IFRS- ja IAS-standardit, muut normistot: US GAAP)

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- tuntee ja osaa kuvata konsernisuhteen ja konsernitilinpäätöksen keskeiset käsitteet sekä konsernitilinpäätöksen laadintaprosessin vaiheet ja tavoitteet yleisellä tasolla sekä tehdä perustilanteessa konsernin sisäisten erien eliminointikirjaukset.
- tuntee ja osaa kuvata siirtohinnoittelu- ja konserniavustusprosessin sekä niiden keskeisimmät säännökset ja vaatimukset.
- tunnistaa ja osaa kuvata tilanteet, joissa yrityksen on noudatettava kansainvälistä tilinpäätöskäytäntöä sekä osaa kuvata keskeisimpien standardien sisällön yleisellä tasolla.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa laatia perusrakenteen (ensimmäinen tytäryhtiö ja juokseva liiketoiminta) mukaisen konsernitilinpäätöksen Suomen kirjanpitolain säädösten mukaisesti sekä tunnistaa ja osaa ohjeistaa konsolidointiprosessiin osallistuvia perusasioissa, joilla varmistetaan prosessin ja konsernitilinpäätöksen onnistuminen.
- osaa soveltaa siirtohinnoitteluun ja konserniavustukseen liittyviä perusvaatimuksia perustilanteissa ja antaa yleisiä toimenpidesuosituksia.
- osaa soveltaa IFRS- ja IAS-standardien keskeisiä säännöksiä perustilanteissa.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa laatia konsernitilinpäätöksen Suomen kirjanpitolain säädösten mukaisesti perustilanteessa, jossa konsernirakenne muuttuu ja yrityksellä on ulkomainen tytäryhtiö sekä osaa ohjeistaa konsolidointiprosessiin osallistuvia
- osaa soveltaa siirtohinnoitteluun ja konserniavustukseen liittyviä vaatimuksia muuttuvissa tilanteissa ja antaa yleisiä toimenpideohjeita.
- osaa soveltaa IFRS- ja IAS-standardien keskeisiä säännöksiä käytännön ongelman ratkaisussa ja kuvata ratkaisun vaikutukset yrityksen tuloslaskelmaan ja taseeseen.

LT1319 TILINPÄÄTÖSANALYYSI JA LIIKETOIMINNAN OHJAUS, 10.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoite on perehdyttää opiskelija tilinpäätösanalyysin hyödyntämiseen yrityksen toiminnan arvioinnissa, pk-yrityksen arvonnääritykseen sekä tilitoimiston asiakasraportoinnin kehittämiseen ja sen käyttömahdollisuuksiin liiketoiminnan johtamisen tukena. Samalla opiskelija syventää johdon laskenta-toimen osaamistaan sekä kykyään analysoida liiketoiminnan eri osa-alueita.

Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija perehtyy siihen, miten laskentatoimella voidaan tukea yrityksen strategiatyötä. Hän saa valmiudet tavoitteiden asettamiseen ja suorituskyvyn mittaamiseen sekä toiminto- ja prosessijohtamiseen. Opiskelija perehtyy myös toiminnanohjausjärjestelmien käyttöön ja mahdollisuuksiin.

LT131901 Tilinpäätösanalyysi ja talousraportointi, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Yrityksen toiminnan analysointi tilinpäätöksen perusteella (kannattavuus, vakavaraisuus, maksuvalmius ja hallittu kasvu, tunnusluvut ja niiden tulkinta, kustannusrakenne, rahoitus- ja kassavirtalaskelmat); toimiala-analyysit ja vertailutiedon hyväksikäyttö tilinpäätösanalyysissa; terve pääomarakenne, vieraan pääoman vipuvaikutus; pk-yrityksen arvonmäärittäminen yrityskauppatilanteessa; tilitoimiston asiakasraportointi liikkeenjohdon tukena

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- osaa tulkita ja kuvata yrityksen toimintaa ja taloudellista tilannetta tilinpäätösanalyysin avulla
- tuntee ja osaa kuvata pk-yrityksen arvonmäärittäminen vaikuttavat tekijät

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa tilinpäätösanalyysia soveltaen löytää ratkaisuja yrityksen taloudellisen tilanteen parantamiseksi
- osaa määrittellä pk-yrityksen arvon ja arvioida siihen vaikuttavia tekijöitä.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa analysoida yrityksen toimintaa ja taloudellista tilannetta tilinpäätösanalyysin avulla ja antaa tilinpäätösanalyysiin pohjautuvia toimitus suosituksia.
- osaa määrittellä pk-yrityksen arvon ja osaa analysoida siihen vaikuttavia tekijöitä.

LT131902 Liiketoiminnan ohjaus, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Strategisen johtamisen käsitteet ja menetelmät; laskentatoimi yrityksen strategiatyön tukena; suorituskyvyn mittaaminen (tavoitteiden asettaminen (kriittiset menestystekijät), strategiakartat ja tasapainotetut mittarit); toiminto- ja prosessijohtaminen sekä prosessien tehostaminen strategisena tavoitteena; toiminnanohjausjärjestelmät liiketoiminnan ohjauksen tukena

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- tuntee ja osaa kuvata strategisen johtamisen käsitteet ja menetelmät sekä johdon laskentatoimen merkityksen strategisessa johtamisessa.
- ymmärtää ja osaa selittää tavoitteiden asettamisen ja suorituskyvyn mittaamisen välisen yhteyden sekä tuntee ja osaa kuvata näiden mittaamiseen käytettyjä yleisimpiä menetelmiä.
- ymmärtää ja osaa selittää toiminto- ja prosessijohtamisen roolin organisaatiossa sekä tunnistaa ja osaa kuvata toiminnanohjausjärjestelmän merkityksen liiketoiminnan ohjauksessa.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa havainnollistaa johdon laskentatoimen merkityksen osana organisaation strategista johtamista.
- osaa asettaa organisaatiolle tavoitteita ja mitata sen suorituskykyä soveltaen yleisimpiä strategiseen mittaamiseen käytettyjä menetelmiä.
- osaa arvioida yrityksen toimintoja ja prosesseja johdon näkökulmasta sekä käyttää toiminnanohjausjärjestelmää liiketoiminnan ohjauksessa.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa soveltaa johdon laskentatoimen menetelmiä strategisen johtamisen tukena.
- osaa analysoida tavoitteiden toteutumista ja organisaation suorituskykyä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin soveltaen yleisimpiä strategiseen mittaamiseen käytettyjä menetelmiä.
- osaa analysoida yrityksen toimintoja ja prosesseja ja antaa kehittämissuosituksia niiden tehostamiseksi toiminnanohjausjärjestelmän tuottamaa informaatiota hyödyntäen.

LT1320 RAHOITUSMARKKINAT JA RISKINHALLINTA, 10.0 op**Osaamistulokset****Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:**

Moduulin tavoitteena on syventää opiskelijan kykyä ja valmiuksia tarkastella yritystä ja sen liiketoimintaa sekä hallintoa tunnistuen niihin liittyviä riskejä systemaattisesti sekä perehdyttää opiskelija riskihallinnan työkaluihin ja menetelmiin niin operatiivisesta kuin juridisestakin näkökulmasta. Moduuli samalla vahvistaa ja syventää opiskelijan kokonaisymmärrystä liiketoiminnan harjoittamisesta sekä erilaisten asioiden vaikutuksesta yrityksen tulokseen, kannattavuuteen ja taloudelliseen asemaan.

Moduulin tavoitteena on myös syventää opiskelijan tietoja rahoitus- ja arvopaperimarkkinoista sekä niillä toimimisesta. Rahoitus- ja arvopaperimarkkinoita tarkastellaan sekä yrityksen että sijoittajan näkökulmasta.

Yrityksen riskienhallinta –opintojakso soveltuu joko osittain tai kokonaan suoritettavaksi esimerkiksi sisällöltään vastaavalla Business Week –toteutuksella.

LT132001 Rahoitus ja arvopaperisijoittaminen, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Yritykset rahoitusmarkkinoilla: pääomamarkkinat ja erilaiset instrumentit (osake-, joukkovelkakirja- ja vaihtovelkakirjamarkkinat); pääomasijoittaminen - kasvuyrityksen rahoitusvaihtoehto; listautuminen (prosessi, edellytykset ja kustannukset, tiedonantovelvollisuus ja sijoittajaviestintä); rahamarkkinat; valuuttakurssivaihteluilta suojautuminen ja sen instrumentit; sijoittajat rahoitusmarkkinoilla – arvopaperisijoittaminen: arvopaperimarkkinoiden toiminta ja sitä säätelevä lainsäädäntö (markkinahinnan määräytymiseen vaikuttavia makrotaloudellisia ja yrityskohtaisia tekijöitä); arvopaperisijoittaminen sekä oman sijoitussalkun muodostaminen ja kaupankäynti (sijoittajan tietolähteet, osake- ja rahastokohtaiset tunnusluvut, analysointi: tuotto ja riski); sijoitustoiminnan rahoittaminen

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- osaa kuvata rahoitus-, raha- ja pääomamarkkinoiden keskeiset käsitteet sekä nimetä yrityksen pääomatarpeen kannalta tavanomaisimmat instrumentit.
- osaa kuvata arvopaperimarkkinoiden keskeiset käsitteet sekä nimetä sijoittajan kannalta tavanomaisimmat instrumentit ja tietolähteet kuvaten tietolähteiden tuottamaa informaatiota yleisellä tasolla.
- osaa käydä osakekauppaa ja osaa kuvata sijoitussalkun muodostamisen.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa yleisellä tasolla kuvata rahoitus-, raha- ja pääomamarkkinoiden toimintaa yrityksen kannalta sekä kuvata yrityksen vaihtoehtoisia tapoja pääomatarpeensa kattamiseksi ja valuuttakurssivaihtelulta suojautumiseksi.
- osaa kuvata arvopaperimarkkinoiden toimintaa sekä sijoitusinstrumentteja yleisesti sekä käyttää keskeisiä sijoittajan tietolähteitä ja tulkita yleisellä tasolla niiden tuottamaa informaatiota..
- osaa muodostaa ja hoitaa omaa sijoitussalkkua, joka noudattaa yleisesti määritettyjä kriteereitä, kuten tuotto-odotuksia ja riskinottohalukkuutta.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa analysoida yrityksen pääoma- ja suojaamistarpeita sekä perustellusti vertailla erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja tunnistuen niiden vaikutukset yrityksen tulevaan toimintaan.
- ymmärtää arvopaperimarkkinoiden toiminnan sekä osaa käyttää sijoittajana eri tietolähteitä soveltaen informaatiota arvopaperisijoittamisessa.
- osaa muodostaa oman sijoitussalkun, joka noudattaa sijoittajan määrittämää sijoituspolitiikkaa ja kriteereitä, sekä hoitaa salkkua aktiivisesti erilaisissa markkinatilanteissa.

LT132002 Yrityksen riskienhallinta, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Yhtiön toiminta sekä hyvä hallintotapa ja corporate governance; johdon velvoitteet ja vastuut yrityksen toiminnan eri vaiheissa ja johdon rooli yrityksen riskienhallinnassa; yrityksen riskienhallinta (yrityksen ja liiketoiminnan riskit ja riskilajit, riskien kartoittaminen ja haavoittuvuusanalyysi, riskien hallintatoimenpiteet ja niiden käytön suunnittelu); sopimus- ja vastuuriskien hallinta (sopimus- ja vastuuriskit – tunnistaminen, erilaisten sopimustyyppien vaikutus (esimerkiksi asiantuntijapalvelusopimukset) ja riskiin varautuminen; yhtiön hallintoelimissä toimimiseen liittyvät vastuuriskit, (johdon vastuuriski ja vahingonkorvausvelvollisuus); kilpailuoikeudelliset riskit, ympäristöoikeudelliset riskit); riskien ja riskienhallinnan yhteys yrityksen tulokseen ja taloudelliseen asemaan sekä rahoitukseen

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- tunnistaa yleisellä tasolla tunnistaa ja osaa nimetä keskeiset yrityksen ja liiketoiminnan riskit ja riskilajit sekä kuvata riskien kartoittamisen ja hallinnan prosessin sekä tavoitteet ja varautumiskeinot
- tunnistaa ja osaa kuvata yhtiön hallintoelimissä toimimiseen liittyviä vastuita ja riskejä.
- osaa kuvata yleisellä tasolla riskien hallinnan merkityksen laskentatoimen ja rahoituksen näkökulmasta

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa yleisellä tasolla kartoittaa ja kuvata yrityksen ja liiketoiminnan riskit ja laatia haavoittuvuusanalyysin sekä antaa yleisiä toimintatapasuosituksia.
- osaa arvioida yhtiön hallintoelimissä toimimiseen liittyviä vastuuta ja riskejä toimintaan osallistuvan henkilön näkökulmasta.
- osaa arvioida riskienhallinnan vaikutusta laskentatoimen informaatioon ja yrityksen rahoitukseen sekä kuvata yleisesti toimenpiteiden vaikutusta.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa kartoittaa yrityksen ja liiketoiminnan riskit ja laatia haavoittuvuusanalyysin sekä arvioida saatuja tuloksia ja laatia tarvittavat riskienhallinnan kehittämistä edistävät toteutussuunnitelmat perusteltuine toimenpide-ehdotuksineen.
- osaa analysoida ja hallita yhtiön hallintoelimissä toimimiseen liittyviä vastuuriskejä toimintaan osallistuvan henkilön näkökulmasta.
- osaa analysoida riskienhallinnan ja suunniteltujen toimenpiteiden yhteyttä ja vaikutusta laskentatoimen informaation sisältöön ja yrityksen rahoitukseen sekä soveltaa saatua tietoa yrityksen riskienhallinnassa.

LT1321 TILINTARKASTUS JA SISÄINEN TARKASTUS, 10.0 op

Osaamistulokset

Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen tehtäviin ja tavoitteisiin sekä tilintarkastusta koskevaan ja ohjaavaan normistoon. Moduulin kuluessa opiskelija tutustuu ja oppii tilintarkastustyön suunnittelun, tarkastusmenetelmät ja niiden soveltamisen sekä tehdyn tarkastustyön dokumentoinnin. Samalla opiskelija syventää ymmärrystään yrityksen oman sisäisen valvonnan merkityksestä raportoinnin oikeellisuuden varmistajana.

Tämä moduuli yhdessä riittävien, lainsäädännön edellyttämien laskentatoimen, oikeustieteen ja muiden opintojen kanssa täyttävät HTM-tutkintoon hyväksymisen edellytyksenä olevat opintovaatimukset.

LT132101 Tilintarkastus ja sisäinen tarkastus, 5.0 op

Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:

Asiakokonaisuudet

Tilintarkastuksen tavoite ja normisto (tilintarkastuksen rooli ja tavoite, tilintarkastuslaki, tilintarkastusalan suositukset, tilintarkastus yhteisölakien näkökulmasta); tilintarkastuksen suunnittelu; kirjanpidon ja hallinnon tarkastus; tilintarkastusmenetelmien perusteet; sisäinen tarkastus (asema ja tehtävät organisaatiossa, menetelmät); sisäinen valvonta organisaatiossa

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- osaa nimetä tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen keskeiset tehtävät ja tavoitteet.
- pystyy nimeämään keskeisen tilintarkastusta koskevan normiston sekä osaa kuvata tilintarkastuksen suunnittelun prosessin.
- osaa yleisesti kuvata tilintarkastuksessa ja sisäisessä tarkastuksessa käytettäviä menetelmiä.

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa kuvata tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen roolit sekä keskeiset tehtävät ja tavoitteet
- osaa johtaa tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen tavoitteista tarkastuskohdekohtaiset tavoitteet ja pystyy hyödyntämään tilintarkastuksen normistoa sekä osaa sen avulla laatia yleisluonteisen tilintarkastussuunnitelman.
- kuvata tilintarkastuksessa ja sisäisessä tarkastuksessa käytettäviä menetelmiä niiden tavanomaisimpien soveltamiskohteiden tarkastuksessa.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- ymmärtää sekä tilintarkastuksen että sisäisen tarkastuksen roolin, tehtävät ja tavoitteet ja pystyy kuvaamaan niitä kohdeyrityksen kautta.
- ymmärtää tilintarkastusnormiston keskeisen sisällön ja osaa soveltaa sitä toiminnassaan.
- osaa soveltaa tilintarkastuksessa ja sisäisessä tarkastuksessa käytettäviä menetelmiä tarvittavassa laajuudessa kohdeyrityksen tilintarkastussuunnitelman laatimisessa.

LT132102 Tilintarkastus käytännössä, 5.0 op**Osaamistulokset ja asiakokonaisuudet:****Asiakokonaisuudet**

Tilintarkastajan työtehtävät – assistentin näkökulma; tilintarkastussuunnitelman toteuttaminen (keskeisten menetelmien soveltaminen ja tarkastustyön dokumentointi, tilikauden aikainen tarkastus – case harjoituk-
sin, tilinpäätöksen tarkastus – tärkeimmät tase-erät); tilintarkastajan raportointi; tilintarkastuksen ajankoh-
taiskysymykset; minustako HTM-tarkastaja? (HTM-pätevyysvaatimukset ja tutustuminen tentin case-
tehtäviin aiemmilta vuosilta)

Osaamistaso 1: Opiskelija:

- osaa kuvata keskeisiä tilintarkastuksen menetelmiä sekä tilikauden aikaisessa että tilinpäätöksen tarkastuksessa sekä tilintarkastustyön dokumentoinnin vaatimukset ja tarkoituksen.
- osaa laatia tilintarkastuskertomuksen ja tilinpäätösmerkinnän.
- osaa nimetä tilintarkastuksen ajankohtaiset kysymykset

Osaamistaso 3: Opiskelija:

- osaa toteuttaa keskeisiä tilintarkastuksen menetelmiä sekä tilikauden aikaisessa että tilinpäätök-
sen tarkastuksessa suunnitelman edellyttämällä tavalla sekä dokumentoida tekemänsä tarkastus-
työn.
- osaa laatia yleisimmät tilintarkastajan raportit ja tulkita niiden sisältöä.
- osaa kuvata tilintarkastuksen ajankohtaisten kysymysten yleisen sisällön ja merkityksen.

Osaamistaso 5: Opiskelija:

- osaa soveltaa keskeisiä tilintarkastuksen menetelmiä sekä tilikauden aikaisessa että tilinpäätök-
sen tarkastuksessa tarkastuskohteen vaatimalla tavalla sekä dokumentoida tekemänsä tarkastus-
työn.
- osaa laatia tilanteen vaatimat tilintarkastajan raportit ja analysoida niiden sisältöä.
- ymmärtää ja osaa kuvata tilintarkastuksen ajankohtaisten kysymysten yleisen merkityksen sekä vaikutuksen tilintarkastajan työhön.